

ՀԱՐԿԵՐԸ ԵՎ ՁԵՐ ԲԻՋՆԵՄԸ

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՊԱՇՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀԱՐԿԵՐԸ
ԵՎ
ՁԵՐ ԲԻՋՆԵՍԸ

**ՀԱՐԿԱՅԻՆ
ԿԱՐԳԱՊԱՇՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Հարկային կարգապահություն: — Եր., Գար, 2007, 72 էջ:

Գրքույկն օգտակար և կարևոր տեղեկություններ է պարունակում ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման, հարկային հաշվառման, հարկային կարգապահության, հարկային կարգապահության խախտման համար սահմանված պատասխանատվության, ինչպես նաև հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող եկամուտների, հարկային իրավահարաբերությունների կողմերի իրավունքների, պարտականությունների և այլ հարցերի վերաբերյալ: Նախատեսված է բոլոր հարկ վճարողների համար

Սույն գրքույկի ցանկացած մաս չի թույլատրվում որևէ կերպ փոխանցել կամ արտատպել առանց ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության գրավոր թույլտվության:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	4
2. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ.....	5
2.1. ՀԱՐԿԵՐ ՎՃԱՐԵԼԸ ՈՐՊԵՍ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	5
2.2. ՀՀ ՀԱՄԱԽՄԲՎԱԾ ԲՅՈՒՋԵ ԵՎ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՎԵՐԱՀՍԿՎՈՂ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐ.....	5
2.3. ՀԱՐԿԻ, ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ԵՎ ԱՅԼ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....	8
2.4. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԵԸ, ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԵՎ ՀԱՐԿ ՎՃԱՐՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....	10
3. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒՅԹՈՒՆԸ	15
3.1. ՁԵՆՆԱՐԿԱՏԻՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՀԱՐԿ ՎՃԱՐՈՂՆԵՐԻ ԳՐԱՆՑՄԱՆ ԵՎ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ԿԱՐԳԸ	15
3.2. ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ	18
3.3. ՀԱՐԿՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՈՎ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ.....	20
3.4. ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՀԱՇՎԱՐԿՆԵՐԻ ԵՎ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆՆԵՐ	25
3.5. ՀԱՐԿԵՐԻ ԵՎ ԱՅԼ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՎ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ	32
4. ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒՅԹՈՒՆԸ ԽԱԽՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.....	39
4.1. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁՄԱՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.....	39
4.2. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒՅԹՈՒՆԸ ԽԱԽՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԵՎ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ.....	44
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1. ՑԱՆԿ ՀՀ ԿԱ ՀՊԾ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ.....	60
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2. ՑԱՆԿ ԳԱՆՁԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՇՎԻ ՀԱՄԱՐՆԵՐԻ.....	63

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մույն գրքույկն, ըստ էության, նախատեսված է բոլոր հարկ վճարողների համար՝ մեծ և փոքր, ներկա և ապագա, քանի որ այսօր հարկ վճարողների կարգապահության խնդիրը Հայաստանի Հանրապետության առջև կանգնած լրջագույն խնդիրներից մեկն է: Գրքույկն օգտակար և կարևոր տեղեկություններ է պարունակում ինչպես ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման, հարկային հաշվառման, հարկային կարգապահության, հարկային կարգապահության խախտման համար սահմանված պատասխանատվության, այնպես էլ հարկային մարմնի, վերջինիս կողմից վերահսկվող եկամուտների, հարկային իրավահարաբերությունների կողմերի իրավունքների և պարտականությունների, ինչպես նաև այլ հարցերի վերաբերյալ: Գրքույկի վերջում ընդգրկված հավելվածներում կարելի է գտնել հարկային տեսչությունների և վճարումներ կատարելու համար, գանձապետական համապատասխան հաշվեհամարների ցանկը:

2.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

2.1. ՇԱՐԿԵՐ ՎՃԱՐԵԼԸ ՈՐՊԵՍ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ. ՇԱՐԿԱՅԻՆ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՀ Սահմանադրությունը մեր պետության հիմնական օրենքն է: Այն օժտված է բարձրագույն իրավաբանական ուժով և հանդիսանում է կարևոր հասարակական հարաբերությունների նորմատիվ կարգավորման իրավական հիմքը, սահմանում է հարկերի վճարման պարտականություն բոլորի համար: ՀՀ Սահմանադրության 45 հոդվածի համաձայն, **յուրաքանչյուր ոք պարտավոր է օրենքով սահմանված կարգով և չափով մուծել հարկեր, տուրքեր, կատարել պարտադիր այլ վճարումներ**, իսկ 83.5 հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց կողմից վճարվող հարկերի, տուրքերի և այլ պարտադիր վճարների տեսակները, չափը, վճարման կարգը սահմանվում են բացառապես օրենքով:

ՀՀ-ում հարկային քաղաքականությունը մշակվում և իրագործվում է ինչպես վերը նշված ելակետային նորմերի, այնպես էլ մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների և ազատությունների (մասնավորապես՝ սեփականության, տնտեսական գործունեության ազատության և ազատ տնտեսական մրցակցության, օրենքի առջև բոլորի հավասարության և այլն) և իշխանությունների տարանջատման (օրենսդիր, գործադիր և դատական) սահմանադրական նորմերի հիման վրա, որոնք սերտորեն փոխկապակցված են: Հարկային քաղաքականությունը ներկայումս ընթանում է օրենսդրության կատարելագործման և վարչարարության խստացման ճանապարհով՝ նպատակ ունենալով համապարփակ ձևով կարգավորել հարկային հարաբերությունները, հնարավորինս սահմանափակել հարկային մարմնի հայեցողական լիազորությունները և արգելել կամայականությունն ու խտրականությունը, ապահովել վարչարարության համաչափությունն ու հավասարությունը, բարձրացնել հարկային կարգապահությունը:

2.2. ՇՇ ՇԱՄԱԽՄԲՎԱԾ ԲՅՈՒՋԵ ԵՎ ՇԱՐԿԱՅԻՆ ՍԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՎԵՐԱՇՍԿՎՈՂ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐ

ՀՀ պետական բյուջեն, համայնքների բյուջեները և պարտադիր սույխալական ապահովագրության բյուջեն կազմում են Հայաստանի Հանրապետության համախմբված բյուջեն: Պետական, համայնքների և պարտադիր սույխալական

ապահովագրության բյուջեները որոշակի ժամանակահատվածի համար դրամական միջոցների ձևավորման և ծախսման ֆինանսական ծրագրեր են, որոնց միջոցով պետությունը և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն իրականացնում են Սահմանադրությամբ և օրենքներով իրենց վերապահված լիազորությունները: Բյուջեները կազմվում և կատարվում են՝ ըստ բյուջեների մուտքերի ու ելքերի միասնական դասակարգման: Բյուջետային դասակարգումը բյուջեների մուտքերի և ելքերի խմբավորումն է՝ ըստ տեսակների և ուղղությունների, որը կիրառվում է բյուջեների կազմման և կատարման համար և որով ապահովվում է բյուջեների ցուցանիշների համադրելիությունը: Բյուջետային դասակարգումն ունի հետևյալ կառուցվածքը՝

ա) բյուջեների եկամուտներ,

բ) բյուջեների ծախսեր և տրամադրված բյուջետային վարկերի և փոխատվությունների միջոցների վերադարձից մուտքեր,

գ) բյուջեների դեֆիցիտի (պակասուրդի) ֆինանսավորման աղբյուրներ (ներգրավված միջոցների մուտքեր և ներգրավված փոխառու միջոցների վերադարձ),

դ) բյուջեների պարտքեր:

Վերոհիշյալ բյուջեների եկամուտները դասակարգվում են՝

ա) ընթացիկ եկամուտներ (հարկային եկամուտներ, պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարներ, տուրքեր, ինչպես նաև ոչ հարկային եկամուտներ),

բ) կապիտալի գործառնություններից եկամուտներ,

գ) պաշտոնական տրանսֆերտներ:

Հարկային մարմինն **ապահովում, հսկում** և (կամ) **վերահսկում** է համախմբված բյուջեի հետևյալ եկամուտները՝

1. պետական բյուջե

1.1 ընթացիկ եկամուտներ

1.1.1 հարկային եկամուտներ՝

ա) ավելացված արժեքի հարկը, բացառությամբ ՀՀ մաքսային սահմանին գանձվող ավելացված արժեքի հարկի,

բ) ակցիզային հարկը, բացառությամբ ՀՀ մաքսային սահմանին գանձվող ակցիզային հարկի,

գ) շահութահարկը,

դ) եկամտահարկը,

ե) գույքահարկը՝ համայնքի վարչական տարածքից դուրս գտնվող գույքի համար,

զ) հողի հարկը՝ համայնքի վարչական տարածքից դուրս գտնվող հողի համար,

- ե) հաստատագրված վճարները (ներառյալ՝ «Հաստատագրված վճարների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործունեության տեսակների համար, ծխախոտի արտադրանք արտադրելու համար, բենզին և դիզելային վառելիք ներմուծող անձանց կողմից հանրապետության ներսում դրանց իրացման համար),
- ը) բնապահպանական և բնօգտագործման վճարներ, բացառությամբ ՀՀ մաքսային սահմանին գանձվող բնապահպանական վճարի,
- թ) պարզեցված հարկը,
- ժ) ճանապարհային վճարը՝ միայն Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված բեռնատար ավտոմեքենաներով ավտոմոբիլային ճանապարհներով երթևեկելու համար ճանապարհային վճարի տեսակի գծով,
- ժա) հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարը,
- ժբ) հարկային օրենսդրությունը խախտելու համար գանձվող տուգանքներն ու տույժերը՝ բացառությամբ օրենքով սահմանված կարգով համայնքների բյուջեներ մուտքագրվող հարկերի գծով չվճարման համար գանձվող տուգանքների և տույժերի:

1.1.2 պետական տուրքեր

Հարկային մարմինը վերահսկողություն է իրականացնում պետական տուրքի հաշվարկման և գանձման կարգի պահպանման նկատմամբ, իսկ դրանց գանձումն իրականացնում են պետական տուրք գանձող մարմինները.

1.1.3 ոչ հարկային եկամուտներ

Իրավախախտումների համար հարկային մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից մուտքերը (ներառյալ վարչական և ֆինանսական իրավախախտումները, որոնք հարկային օրենսդրության կարգավորման առարկայից դուրս են).

2. համայնքային բյուջեներ

2.1 հարկային եկամուտներ

Հարկային մարմինն օրենքով սահմանված կարգով իրականացնում է հսկողություն (ստուգումներ) համայնքի վարչական տարածքում գտնվող գույքի համար՝ գույքահարկի և հողի համար՝ հողի հարկի հաշվարկման ու վճարման ճշտության նկատմամբ, իսկ դրանց հավաքագրումներն ապահովում են տեղական ինքնակառավարման մարմինները.

2.2 տուրքեր

Հարկային մարմինն իրականացնում է վերահսկողություն քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և նոտարական գրասենյակների կողմից նոտարական ծառայությունների մատուցման հետ կապված պետական տուրքերի գանձման նկատմամբ,

3. պարտադիր սոցիալական ապահովագրության բյուջե

3.1 պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարներ

Անփոփելով վերը թվարկածը՝ կարելի է եզրակացնել, որ հարկային մարմինն ապահովում է պետական բյուջեի հարկային եկամուտների¹, ոչ հարկային եկամուտների՝ իրավախախտումների համար հարկային մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից մուտքերի և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության բյուջեի պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների հավաքագրումը: Միաժամանակ, հարկ է նշել, որ հարկերի հաշվարկման և վճարման կարգի նկատմամբ, օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում, հսկողություն են իրականացնում նաև մաքսային (մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխման ժամանակ) և տեղական ինքնակառավարման մարմինները (համայնքային բյուջե մուտքագրվող գույքահարկի և հողի հարկի գծով):

Հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող համախմբված բյուջեի եկամուտների (բացառությամբ պետական տուրքի) հավաքագրման գանձապետական հաշվի համարները բերված են հավելված 2-ում:

2.3. ՀԱՐԿԻ, ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ԵՎ ԱՅՆ ՊԱՐՏԱԴՐԻ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Հարկի հասկացությունը և հարկերի տեսակները, հարկային վեճերի լուծման կարգը, ՀՀ հարկային օրենսդրության և հարկային հարաբերությունները կարգավորող մյուս իրավական ակտերի խախտումների համար պատասխանատվությունը, ինչպես նաև այն սկզբունքները, որոնց վրա հիմնվում են հարկերի մասին ՀՀ օրենսդրությունը և հարկային հարաբերություններ կարգավորող մյուս իրավական ակտերը, սահմանված են «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով: «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածը սահմանում է հարկի հասկացությունը, որի համաձայն **հարկը պետական և հասարակական կարիքների բավարարման նպատակով համապարտադիր և անհատույց վճար է**, որը գանձվում է ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից (այդ թվում՝ ոչ ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանցից, օտարերկրյա իրավաբանական անձանցից, օտարերկրյա իրավաբանական անձանցից մասնաճյուղերից, ներկայացուցչություններից), հիմնարկներից, տեղական ինքնակառավարման մարմիններից՝ *հարկային օրենսդրությամբ* նախատեսված կարգով, չափերով և սահմանված ժամկետներում: Նույն օրենքի 2-րդ հոդվածը մասնավորապես սահմանում է, որ հարկային օրենսդրությունը ներառում է «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքը և առանձին հարկատեսակների մասին օրենքները:

Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանված են **հարկերի** հետևյալ **տեսակները**՝

- շահութահարկ,
- եկամտահարկ,

¹ Հանրապետության ներսում վճարվող հարկեր, դրանց փոխարինող հաստատագրված վճարներ և պարզեցված հարկ, բնապահպանական և բնօգտագործման վճարներ, ճանապարհային վճար, հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճար:

- ակցիզային հարկ,
- ավելացված արժեքի հարկ,
- գույքահարկ,
- հողի հարկ:

Համապատասխան օրենքներով սահմանված են նաև վերոհիշյալ հարկատեսակներին փոխարինող **հաստատագրված վճարներ** և **պարզեցված հարկեր**:

2. **Պետական տուրքի** հասկացությունը, տուրքերի տեսակները և դրույքաչափերը, տուրք վճարողներին տուրքը գանձելու, վերադարձնելու, արտոնություններ տրամադրելու կարգն ու պայմանները և պետական տուրքի հետ կապված մյուս հարաբերությունները կարգավորվում են «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով: Համաձայն օրենքի 2-րդ հոդվածի՝ Հայաստանի Հանրապետությունում պետական տուրքը պետական մարմինների լիազորությունների իրականացմամբ պայմանավորված՝ «պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված ծառայությունների կամ գործողությունների համար ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից ՀՀ պետական և (կամ) համայնքների բյուջեներ մուծվող օրենքով սահմանված պարտադիր վճար է:

3. Հայաստանի Հանրապետությունում **պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների** հասկացությունը, հավաքագրման իրավական, ֆինանսական և կազմակերպական հիմունքները, դրույքաչափերն ու վճարման կարգը սահմանված են «Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների մասին» ՀՀ օրենքով: Համաձայն օրենքի 3-րդ հոդվածի՝ պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարները պարտադիր սոցիալական ապահովագրության պետական ծրագրերի ֆինանսավորման նպատակով վճարողների կողմից պարտադիր կարգով վճարվող միջոցներ են: Վճարողներ են համարվում գործատուները, վարձու աշխատողները, անհատ ձեռնարկատերերը և նոտարները:

4. «Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի համաձայն՝ **բնապահպանական վճարը** բնապահպանական միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների գոյացման նպատակով օրենքին համապատասխան պետական բյուջե, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ համայնքի բյուջե վճարվող պարտադիր վճարն է, իսկ **բնօգտագործման վճարը**՝ պետական սեփականություն համարվող բնական պաշարների արդյունավետ, համալիր օգտագործման, ինչպես նաև տարբեր որակի բնական պաշարներ օգտագործողների համար տնտեսվարման հավասար պայմաններ ստեղծելու նպատակով այդ պաշարների օգտագործման դիմաց օրենքին համապատասխան պետական բյուջե վճարվող վճարն է:

Բնապահպանական վճարի տեսակներն են՝

- ա) վնասակար նյութերը շրջակա միջավայր (օդային և ջրային ավազան) արտանետելու համար,
- բ) արտադրության և սպառման թափոնները շրջակա միջավայրում սահմանված կարգով տեղադրելու համար,

գ) շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների համար:

Բնօգտագործման վճարի տեսակներն են՝

ա) ջրօգտագործման համար,

բ) պինդ օգտակար հանածոների մարված պաշարների, ստորերկրյա քաղցրահամ ու հանքային ջրերի և աղի արդյունահանված պաշարների համար,

գ) կենսապաշարների օգտագործման համար:

5. «Ճանապարհային վճարի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի համաձայն՝ **ճանապարհային վճարը** Հայաստանի Հանրապետության ընդհանուր օգտագործման պետական ավտոմոբիլային ճանապարհների շինարարության, նորոգման և պահպանման աշխատանքները կազմակերպելու և իրականացնելու համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների գոյացման նպատակով, օրենքով սահմանված կարգով և չափով պետական բյուջե վճարվող պարտադիր վճար է: Հարկային մարմինը հսկողություն է իրականացնում միայն ՀՀ-ում գրանցված բեռնատար ավտոմեքենաներով ավտոմոբիլային ճանապարհներով երթևեկելու համար ճանապարհային վճարի տեսակի նկատմամբ:

6. «Հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի համաձայն՝ **կարգավորման պարտադիր վճարները** ՀՀ օրենքներով սահմանված՝ Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի լիազորությունների իրականացման համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների գոյացման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե վճարվող պարտադիր վճարներ են:

2.4. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆԸ, ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻ ԵՎ ՀԱՐԿ ՎՃԱՐՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հարկային մարմինը հարկային և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների մասին օրենսդրության կատարման նկատմամբ հսկողություն իրականացնող միասնական պետական կառավարման հանրապետական մարմին է, որը կոչված է իրագործելու «Հարկային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված խնդիրները, ապահովելու բյուջեների՝ հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող եկամուտները, նպաստելու Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական անվտանգությանը: Հարկային մարմնի համակարգը ներառում է վերադաս հարկային մարմինը, հարկային մարմնի հարկային տեսչությունները (մասնագիտացված և տարածքային) և հարկային մարմնի առանձնացված ստորաբաժանումները: Հարկ վճարողների անմիջական սպասարկումն իրականացվում է հարկային տեսչությունների կողմից, որոնց ցանկը բերված է հավելված 1-ում:

1.1. Հարկային մարմինը պարտավոր է՝

1) պահպանել Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությունը, հարկ վճարողների իրավունքները և օրինական շահերը,

- 2) իրականացնել հսկողություն հարկային օրենսդրության, պետական տուրքի և պարտադիր այլ վճարների վերաբերյալ օրենքների ու դրանց համապատասխան ընդունված իրավական ակտերի պահանջների պահպանման նկատմամբ,
- 3) հանցագործության հատկանիշներով հարկային օրենսդրության խախտման դեպքեր հայտնաբերելու դեպքում օրենքով սահմանված կարգով անցկացնել հետաքննություն,
- 4) իրականացնել հարկ վճարողների հաշվառումը,
- 5) հարկային օրենսդրության և դրան համապատասխան ընդունված իրավական ակտերի դրույթների կիրառման վերաբերյալ իրականացնել բացատրական աշխատանքներ, տեղեկացնել հարկ վճարողներին գործող հարկերի և պարտադիր այլ վճարների մասին,
- 6) իրականացնել օրենսդրությամբ սահմանված չափից ավելի վճարված (բռնագանձված) հարկերի և պարտադիր այլ վճարների հաշվանցումը (կամ վերադարձման համար անհրաժեշտ՝ օրենսդրությամբ սահմանված տեղեկությունների, տեղեկանքների տրամադրումը),
- 7) պահպանել հարկային գաղտնիքը, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում տրամադրել այդ տեղեկությունների օգտագործմամբ աշխատանքներ կատարելու իրավասություն ունեցող պետական մարմիններին՝ ՀՀ կառավարության սահմանած կարգով,
- 8) սահմանված ժամկետներում քննարկել հարկ վճարողի ներկայացրած բողոքը հարկային մարմնի (ստորաբաժանման) կամ հարկային ծառայողի գործողությունների (անգործության) դեմ և ընդունված որոշման մասին տեղյակ պահել հարկ վճարողին,
- 9) իրականացնել ծառայողական քննություն հարկային ծառայողների կատարած խախտումների վերաբերյալ,
- 10) Հարկային մարմինը ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում և կարգով կրում է նաև այլ պարտականություններ:

1.2. Հարկային մարմինն իրավունք ունի՝

- 1) հարկ վճարողներից, հարկային գործակալներից և հարկային հարաբերություններին առնչվող այլ անձանցից պահանջել փաստաթղթեր, տվյալներ, բացատրություններ, տեղեկանքներ, հարկերի և պարտադիր այլ վճարների հաշվարկման ու վճարման համար հիմք համարվող օրենքի հիման վրա սահմանված հաշվետվություններ, հաշվարկներ,
- 2) հարկերի և պարտադիր այլ վճարների հաշվարկման, վճարման նկատմամբ օրենքով սահմանված կարգով անցկացնել ստուգումներ՝ նախարարությունների, պետական կառավարման տեղական ինքնակառավարման մարմիններ-

րի, հիմնարկների աշխատակազմերում, կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի, ինչպես նաև ապօրինի ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող, եկամուտներ, գույք և ծախսեր հայտարարագրող անձանց մոտ,

- 3) օրենսդրությամբ սահմանված կարգով վերցնել փաստաթղթեր, իրեր, փորձանմուշներ, որոնք անմիջականորեն առնչվում են ստուգման նպատակներին,
- 4) ստուգման կամ ստուգումների բնագավառը կարգավորող օրենսդրությամբ իրականացվող ուսումնասիրությունների ընթացքում ստուգվող սուբյեկտի ներկայացուցչի մասնակցությամբ անարգել մուտք գործել ստուգվող սուբյեկտի գրասենյակային, առևտրային, արտադրական, պահեստային, արխիվային, դրամարկղային տարածքներ և ստուգվող այլ ստորաբաժանումներ, ստուգումների բնագավառը կարգավորող օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կապարակնքել, կնքել այդ տարածքները, այցելել հարկային մարմիններում օրենսդրությամբ սահմանված կարգով գրանցված հարկային հաշվառման գրքերի գրանցման հասցեները,
- 5) օրենքով սահմանված դեպքերում ինքնուրույն հաշվարկել, վերահաշվարկել, ճշգրտել հարկ վճարողի, հարկային գործակալի, հարկային պարտավորություն ունեցող այլ անձի՝ հարկերի և պարտադիր այլ վճարների գծով պարտավորությունները՝ երրորդ անձանցից, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից և օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներից ստացված տեղեկատվության հիման վրա կատարել չափագրումներ, գույքագրումներ, հսկիչ գումարներ՝ ստուգումների բնագավառը կարգավորող օրենսդրությամբ սահմանված կարգով,
- 6) հարկային պարտավորությունները ճշտելու և հարկերի վճարման հետ կապված այլ խնդիրներ քննարկելու նպատակով գրավոր ծանույցմամբ առաջարկել հարկ վճարողներին (հարկ վճարողների ներկայացուցիչներին), հարկային գործակալներին և այլ անձանց ներկայանալ հարկային մարմին,
- 7) հարկային հսկողության ընթացքում ներգրավել մասնագետներ, փորձագետներ և թարգմանիչներ,
- 8) պահանջել հայտնաբերված հարկային օրենսդրության խախտումների վերացում և վերահսկել առաջադրված պահանջի կատարումը,
- 9) օրենքով սահմանված կարգով պահել, կրել, օգտագործել զենք և զինամթերք,
- 10) օրենքով նախատեսված կարգով իրականացնել օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ՝ նախապատրաստվող, կատարվող կամ կատարված հարկային իրավախախտումների վերաբերյալ առկա տեղեկությունների, ինչպես նաև հարկային հանցագործության կատարման մասին վկայող այլ փաստերի ու հանգամանքների առկայության դեպքում,

- 11) օպերատիվ անհրաժեշտությունից ելնելով՝ օգտագործել պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հիմնարկների, կազմակերպությունների և քաղաքացիների փոխադրական և կապի միջոցները՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով փոխհատուցելով ծախսերը,
- 12) ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց տրված լիցենզիաներն ուժը կորցրած ճանաչելու կամ դրանց գործողությունը կասեցնելու միջոցառումներ կատարելու միջոցները կազմակերպել լիազորված մարմիններ,
- 13) հայց ներկայացնել դատարան, դատարանում հանդես գալ որպես հայցվոր կամ պատասխանող, դատարանում գործը վարելու համար տալ լիազորագրեր,
- 14) դատարան ներկայացվելիք հայցերի ապահովման նպատակով հարկային օրենսդրությամբ սահմանված կարգով և դեպքերում արգելանք դնել գույքի վրա, վերջինիս վրա բռնագանձում տարածելու մասին դատարանի վճռից հետո մասնակցել գույքի իրացմանը և հսկել ստացված միջոցների մուտքագրումը պետական բյուջե,
- 15) լիազորված մարմիններ ներկայացնել առաջարկություններ՝ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց տրված լիցենզիաներն ուժը կորցրած ճանաչելու կամ դրանց գործողությունը կասեցնելու վերաբերյալ, եթե տնտեսական գործունեություն իրականացնող ֆիզիկական կամ իրավաբանական կամ այլ անձինք հաշվառման չեն կանգնել հարկային մարմնում կամ հարկային մարմին չեն ներկայացրել ՀՀ հարկային օրենսդրությամբ սահմանված հաշվարկներ, հայտարարագրեր, հաշվետվություններ կամ հաշվապահական փաստաթղթեր՝ առանց որոնց հարկային մարմնի պաշտոնատար անձինք չեն կարող որոշել հարկման բազան, կամ հնարավոր չէ հարկերի գանձումը, կամ հարկային մարմնի պաշտոնատար անձանց թույլ չեն տալիս մուտք գործել հարկ վճարողների տարածքներ, եթե նշված պաշտոնատար անձինք ունեն այդպիսի իրավասություն,
- 16) հարկային հարաբերությունները կարգավորող իրավական ակտերի կիրառման վերաբերյալ պաշտոնական պարզաբանումներ տրամադրել,
- 17) ՀՀ օրենսդրությամբ իրեն վերապահված իրավասությունների սահմաններում ընդունել գերատեսչական նորմատիվ ակտեր, որոնց կատարումը պարտադիր է պետական մարմինների, համայնքների, հիմնարկների, կազմակերպությունների, քաղաքացիների, ինչպես նաև ՀՀ տնտեսական (ձեռնարկատիրական) գործունեություն իրականացնող կամ եկամուտ ստացող (վճարող) այլ ռեզիդենտների և ոչ ռեզիդենտների համար,
- 18) Հարկային մարմինն օգտվում է նաև օրենսդրությամբ նախատեսված այլ իրավունքներից:

2.1. Հարկ վճարողն իրավունք ունի՝

- ա) ծանոթանալ իր գործունեության ստուգումների ակտերին,
- բ) հարկային տեսչություն ներկայացնել բացատրություններ հարկերի հաշվարկման ու վճարման 7 ստուգումների արդյունքների վերաբերյալ,

- գ) օրենքով սահմանված կարգով գանգատարկել հարկային տեսչության պաշտոնատար անձանց գործողությունները,
- դ) առանձին հարկատեսակի մասին օրենքով նախատեսված դեպքերում սահմանված կարգով դիմել հարկային արտոնություն ստանալու համար:

2.2. Հարկ վճարողը պարտավոր է՝

- ա) պետական գրանցում ստանալու օրվանից մեկամսյա ժամկետում, հաշվառման կանգնել հարկային տեսչությունում և ստանալ հարկ վճարողների հաշվառման համարներ՝ ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված կարգով,
- բ) ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված կարգով իրականացնել հաշվապահական հաշվառում (հարկային օրենսդրությամբ կամ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշումներով նախատեսված դեպքերում՝ նաև այլ հաշվառում և (կամ) գրանցումներ), կազմել հաշվետվություններ՝ իր ֆինանսատնտեսական գործունեության վերաբերյալ,
- գ) հաշվետու ժամանակաշրջանի արդյունքներով հարկային օրենսդրությամբ այլ բան սահմանված չլինելու դեպքում ինքնուրույն հաշվարկել սահմանված հարկերի գումարները և իրականացնել դրանց վճարումը բյուջե,
- դ) սահմանված ժամկետներում հարկային տեսչություն ներկայացնել (մասնավորապես՝ ըստ պատկանելության հանձնել կամ ուղարկել էլեկտրոնային փոստով՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած կարգով) հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված հաշվետվությունները, հաշվարկները, այլ փաստաթղթեր և տեղեկություններ,
- ե) ժամանակին վճարել օրենքով սահմանված հարկերը՝ հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում սահմանված կարգով կատարելով նաև դրանց կանխավճարային մուծումները,
- զ) անհրաժեշտ պայմաններ ապահովել հարկային տեսչության կողմից իրականացվող ստուգումների (ուսումնասիրությունների) համար,
- է) ներկայացնել հարկային արտոնությունների իր իրավունքը հաստատող փաստաթղթերը,
- ը) հարկային տեսչության ստուգումների (ուսումնասիրությունների) հետևանքով բացահայտված, թաքցված կամ պակաս ցույց տրված հարկվող օբյեկտի գումարի չափով ուղղումներ (ճշգրտումներ) կատարել հաշվապահական հաշվառման (հարկային օրենսդրությամբ կամ ՀՀ կառավարության որոշումներով նախատեսված դեպքերում՝ նաև այլ հաշվառմանը և (կամ) գրանցումներին վերաբերող) փաստաթղթերում,
- թ) հարկային տեսչության կազմած ստուգման ակտի փաստերի հետ չհամաձայնելու դեպքում ներկայացնել ակտը չստորագրելու պատճառների վերաբերյալ գրավոր բացատրություն, որը կազմում է ակտի անբաժանելի մասը:

3.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ ԿԱՐԳԱՊԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

3.1. ՁԵՆՆԱՐԿԱՏԻՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ ԿԱՐԳԱՊԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ ԿԱՐԳԸ

1. Հարկային հարաբերությունների, հարկային պարտավորությունների առաջացման հիմք են հանդիսանում հիմնականում քաղաքացիաիրավական գործարքները, որոնք կապված են ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացման հետ: Հարկային հարաբերությունների ճիշտ ընկալման համար անհրաժեշտ է նախ հասկանալ **«ձեռնարկատիրական գործունեություն»** հասկացությունը:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 2-րդ հոդվածի համաձայն, ձեռնարկատիրական է համարվում անձի ինքնուրույն, իր ռիսկով իրականացվող գործունեությունը, որի հիմնական նպատակը գույք օգտագործելու, ապրանքներ վաճառելու, աշխատանքներ կատարելու կամ ծառայություններ մատուցելու շահույթ ստանալն է:

«Ավելացված արժեքի հարկի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն, **ձեռնարկատիրական գործունեություն է համարվում շահույթ (եկամտ) ստանալու նպատակով պարբերաբար իրականացվող տնտեսական գործունեությունը**: Տնտեսական գործունեություն է համարվում ցանկացած գործունեություն, որն իրականացվում է որևէ ձևով կատարվող հատուցման դիմաց:

Վերը նշված սահմանումներից կարելի է եզրակացնել, որ ձեռնարկատիրական գործունեությունը ենթադրում է պարբերաբար շահույթ ստանալու նպատակով իրականացվող պարբերական գործունեություն: Այդ պատճառով էլ **մեկանգամյա** ծառայության մատուցումը, աշխատանքի կատարումը, ապրանքի վաճառքը **ձեռնարկատիրական համարվել չեն կարող**: Ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող անձը գործում է իր անունից և իր ռիսկով: Նա պարտավոր է կանխատեսել իր գործունեության հնարավոր անբարենպաստ հետևանքները և միջոցներ ձեռնարկել այդպիսիք կանխելու համար:

2. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի համաձայն, ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնելու համար քաղաքացին պետք է ստեղծի **իրավաբանական անձ** կամ լինի դրա մասնակիցը, կամ գրանցվի որպես **անհատ ձեռնարկատեր**: Ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնելու համար անհրաժեշտ է ստա-

նալ պետական գրանցում՝ որպես անհատ ձեռնարկատեր կամ որպես իրավաբանական անձ հանդիսացող առևտրային կազմակերպություն: Ձեռնարկատիրական գործունեության սուբյեկտի պետական գրանցումը որպես այդպիսին, տվյալ սուբյեկտի իրավունակության ճանաչումն է պետության կողմից: Իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերի պետական գրանցումն իրականացնում է պետական ռեգիստրը, որը գործում է ՀՀ արդարադատության նախարարության համակարգում: Պետական ռեգիստրը կազմված է կենտրոնական մարմնից և տարածքային ստորաբաժանումներից:

Անհատ ձեռնարկատերն այն ֆիզիկական անձն է, որն իրավունք ունի, առանց իրավաբանական անձ կազմավորելու, ինքնուրույն, իր անունից և իր ռիսկով իրականացնել շահույթ (եկամուտ) ստանալու նպատակ հետապնդող գործունեություն: Անհատ ձեռնարկատեր կարող են լինել ՀՀ և օտարերկրյա գործունակ քաղաքացիները, ինչպես նաև քաղաքացիություն չունեցող այն անձինք, որոնց ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքը օրենքով սահմանափակված չէ: Անհատ ձեռնարկատերն իր պարտավորությունների համար պատասխանատվություն է կրում իրեն պատկանող գույքով, բացառությամբ այն գույքի, որի վրա, օրենքին համապատասխան, բռնագանձում չի տարածվում: Անհատ ձեռնարկատիրոջ իրավունքները, պարտականությունները և պատասխանատվությունը, նրա գործունեության երաշխիքները և գործունեության դադարեցման պայմանները սահմանված են «Անհատ ձեռնարկատիրոջ մասին» ՀՀ օրենքով: Անհատ ձեռնարկատիրոջ ձեռնարկատիրական գործունեության նկատմամբ կիրառվում են օրենքով առևտրային կազմակերպություններ համարվող իրավաբանական անձանց գործունեությունը կարգավորող կանոնները, եթե այլ բան չի բխում օրենքից, այլ իրավական ակտերից կամ իրավահարաբերության էությունից:

Հասարակական հարաբերություններում ֆիզիկական անձինք մասնակցում են ոչ միայն որպես անհատներ, այլև միասին, իրենց կողմից ստեղծված զանազան կազմակերպությունների միջոցով, որոնք ստեղծվում են հասարակության և իրենց ստեղծողների պահանջումները բավարարելու նպատակով որոշակի գործառույթներ կատարելու համար: Սակայն, որպեսզի կազմակերպությունը մասնակցի իրավահարաբերությունների, կարողանա ձեռք բերել իրավունքներ, ստանձնել պարտականություններ, այլ անձանց ոտնձգությունից պաշտպանել իր իրավունքներն ու շահերը, պետք է ճանաչվի քաղաքացիական իրավունքի սուբյեկտ՝ **իրավաբանական անձ:**

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 50 հոդվածը սահմանում է, որ **իրավաբանական անձ է համարվում այն կազմակերպությունը, որը, որպես սեփականություն, ունի առանձնացված գույք և իր պարտավորությունների համար պատասխանատու է այդ գույքով, կարող է իր անունից ձեռք բերել ու իրականացնել գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ, կրել պարտականություններ, դատարանում հանդես գալ որպես հայցվոր կամ պատասխանող:** Իրավաբանական անձը պետք է ունենա ինքնուրույն հաշվեկշիռ: Օրենսդիրը, իրավաբանական անձանց գործունեության նպատակ-

ներից ելնելով, նրանց բաժանում է երկու խմբի՝ **առևտրային** և **ոչ առևտրային** կազմակերպությունների: Առաջինների գործունեության հիմնական նպատակը շահույթի ստացումը և այն մասնակիցների միջև բաշխելն է: Երկրորդները մնան նպատակ չեն հետապնդում և ստացված շահույթը մասնակիցների միջև չեն բաշխում: Առևտրային կազմակերպությունները կարող են ստեղծվել **տնտեսական ընկերակցությունների, ընկերությունների կամ կոոպերատիվների (արտադրական)** ձևով:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 72 հոդվածի համաձայն, տնտեսական ընկերություններ և ընկերակցություններ են համարվում իրենց հիմնադիրների (առաջին մասնակիցների) և (կամ) մասնակիցների՝ բաժնեմասերի բաժանված համապատասխանաբար կանոնադրական (ընկերություններում) և բաժնեհավաք (ընկերակցություններում) կապիտալ ունեցող առևտրային կազմակերպությունները: Հիմնադիրների (մասնակիցների) ավանդների հաշվին ստեղծված, ինչպես նաև տնտեսական ընկերակցության կամ ընկերության գործունեության ընթացքում արտադրված և ձեռք բերված գույքը նրան է պատկանում սեփականության իրավունքով:

Տնտեսական ընկերությունները կարող են ստեղծվել **սահմանափակ կամ լրացուցիչ պատասխանատվությամբ ընկերության կամ բաժնետիրական ընկերության** ձևով: Տնտեսական ընկերակցությունները կարող են ստեղծվել լիակատար ընկերակցության կամ վստահության վրա հիմնված ընկերակցության (կոմանդիտային ընկերակցության) ձևով: Իրավաբանական անձանց առանձին տեսակների ստեղծման, գործունեության, վերակազմակերպման և լուծարման առնչությամբ ծագող իրավահարաբերությունները կարգավորվում են, իսկ իրավական վիճակը, նրա մասնակիցների իրավունքները, պարտականությունները և պատասխանատվությունը սահմանվում են ինչպես ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով, այնպես էլ իրավաբանական անձանց համապատասխան տեսակի մասին առանձին օրենքներով:

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 15 հոդվածի համաձայն, օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պետական գրանցում ստանալուց հետո, ստանալու օրվանից մեկամսյա ժամկետում **անհատ ձեռնարկատերերն ու իրավաբանական անձինք պարտավոր են հաշվառման կանգնել հարկային տեսչությունում** և ստանալ հարկ վճարողների հաշվառման համարներ՝ ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված կարգով: Հարկային մարմնում հաշվառման կանգնելու նպատակով անհրաժեշտ է դիմել այն տարածքային հարկային տեսչություն, որի վարչատարածքային պատկանելության ներքո գտնվող պետական ռեզիստրում կատարվել է հարկ վճարողի պետական գրանցումը: Հարկ վճարողները հարկային տեսչությունում հաշվառման կանգնելու և հարկ վճարողի հաշվառման համար ստանալու նպատակով հարկային տեսչությունում **լրացնում են համապատասխան քարտ**, որը տեղեկություններ է պարունակում հարկ վճարողի անվան, պետական գրանցման, իրավաբանական անձի գտնվելու վայրի (անհատ ձեռնարկատիրոջ համար բնակության վայրի) հասցեի, գործունեության տեսակների և դրանց իրականացման վայրի հասցեների, բանկային հաշվի համարների վերաբերյալ և այլն: ՀՀ կառավարության 07.06.1995թ. թիվ 321 որոշման համաձայն, հարկ վճարողներին հաշվառման վերցնելիս նրանց տրամադրվում է **հարկ վճարողի հաշվառման համար** (ՀՎՀՀ), որը կազմված է

ութանիշ թվից: Հարկ վճարողների հաշվառման համարը միակն է և ենթակա չէ որևէ ընթացիկ փոփոխման: Հարկ վճարողների հաշվառման համարները պարտադիր նշվում են իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերի կնիքների և դրոշմակնիքների վրա: Առանց հարկ վճարողների հաշվառման համարի ստացման կամ փաստաթղթերում նշման կատարվող բոլոր տեսակի գործառնությունները չեն իրականացվում համապատասխան իրավասու մարմինների կողմից՝ մինչև հարկ վճարողների հաշվառման համարի ստանալը կամ փաստաթղթերում նշելը:

Առանց պետական գրանցման և (կամ) հարկային մարմնում **հաշվառման կանգնելու** ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացումն արգելված է և առաջացնում է պատասխանատվություն, մասնավորապես՝ համաձայն «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 26 հոդվածի և Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 169 հոդվածի կամ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 188 հոդվածի:

3.2. ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

Պետական գրանցում ստանալուց և հարկային մարմնում հաշվառման կանգնելուց հետո հարկային կարգապահության երկրորդ պայմանը լիցենզավորման ենթակա գործունեություն ծավալելու դեպքում նախապես համապատասխան լիցենզիա ստանալու անհրաժեշտությունն է: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 52 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն, գործունեության առանձին տեսակներով, որոնց ցանկը սահմանվում է օրենքով, իրավաբանական անձը կարող է զբաղվել միայն հատուկ թույլտվության (լիցենզիայի) հիման վրա:

Հաշվի առնելով նաև ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 26 հոդվածի երրորդ մասով սահմանված այն դրույթը, որ քաղաքացիների՝ առանց իրավաբանական անձ կազմավորելու իրականացվող ձեռնարկատիրական գործունեության նկատմամբ կիրառվում են օրենսգրքով առևտրային կազմակերպություններ համարվող իրավաբանական անձանց գործունեությունը կարգավորող կանոնները, եթե այլ բան չի բխում օրենքից, այլ իրավական ակտերից կամ իրավահարաբերության էությունից, կարելի է եզրակացնել, որ օրենսգրքով սահմանված լիցենզավորման պահանջը հավասարապես վերաբերում է նաև անհատ ձեռնարկատերերին: Լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակները սահմանվում են օրենքով, որոնցից կարելի է առանձնացնել «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքը և «Ընդերքն օգտակար հանածոների շահագործման նպատակով ուսումնասիրության և արդյունահանման համար տրամադրելու (կոնցեսիայի) մասին» ՀՀ օրենքները:

Լիցենզիան լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակով զբաղվելու իրավունքը հաստատող պաշտոնական թույլտվություն, ինչպես նաև այդ իրավունքը հաստատող պաշտոնական փաստաթուղթ է: Այն չի կարող այլ անձանց օգտագործման տրվել, օտարվել կամ գրավադրվել, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի: Լիցենզիայի գործողությունը չի տարածվում լիցենզավորված անձի հետ համատեղ, այդ թվում՝ համատեղ գործունեության պայմանագրով գործունեություն

իրականացնող այլ անձանց, ինչպես նաև լիցենզավորված անձի մասնակցությամբ հիմնադրված կամ գործող իրավաբանական անձանց վրա:

Լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակներով զբաղվելու իրավունք ունեցող սուբյեկտները կարող են զբաղվել լիցենզավորման ենթակա գործունեությամբ՝ լիցենզիան ուժի մեջ մտնելու պահից:

«Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված գործունեության տեսակների համար **լիցենզիաները տրվում են երկու ընթացակարգով՝ պարզ և բարդ**: Պարզ ընթացակարգով տրվող լիցենզիաների լիցենզավորման հարաբերությունները կարգավորվում են միայն «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքով: Բարդ ընթացակարգով տրվող լիցենզիաների լիցենզավորման հարաբերությունները կարգավորվում են միայն «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքով և ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված լիցենզավորման կարգերով: Պարզ ընթացակարգով լիցենզիաները տրվում են միայն ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության, իսկ բարդ ընթացակարգով լիցենզիաները՝ ՀՀ կառավարության 24.09.2001թ թիվ 895 որոշմամբ հաստատված համապատասխան լիցենզավորող մարմինների կողմից:

Լիցենզիա ստանալու նպատակով անձինք պետք է դիմեն համապատասխան լիցենզավորող մարմիններ՝ ներկայացնելով մասնավորապես հետևյալ փաստաթղթերը.

1) **լիցենզիա ստանալու մասին հայտը՝** նշելով՝

ա) իրավաբանական անձի համար՝ իրավաբանական անձի անվանումը և կազմակերպական-իրավական ձևը, գտնվելու և գործունեության իրականացման վայրերը, իսկ անհատ ձեռնարկատիրոջ կամ ֆիզիկական անձի համար՝ անունը, ազգանունը, բնակության և գործունեության իրականացման վայրերը,

բ) լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակը, որը հայտատուն մտադիր է իրականացնել,

գ) օրենքով կամ լիցենզավորման կարգերով նախատեսված այլ տեղեկատվություն,

դ) իրավաբանական անձանց համար հարկ վճարողի հաշվառման համարի, անհատ ձեռնարկատիրոջ կամ ֆիզիկական անձի համար՝ հարկ վճարողի հաշվառման համարի կամ սույիալական քարտի համարի վերաբերյալ տեղեկատվություն,

2) իրավաբանական անձի համար՝ **կանոնադրության պատճենը** և պետական գրանցման վկայականի պատճենը, իսկ անհատ ձեռնարկատիրոջ համար՝ պետական գրանցման վկայականի պատճենը,

3) անձի մասնագիտական **որակավորումը հաստատող փաստաթուղթը՝** որակավորում պահանջող գործունեության տեսակով զբաղվելու համար հայտ ներկայացվելու դեպքում,

4) օրենքով կամ լիցենզավորման կարգերով նախատեսված այլ փաստաթղթեր: Եթե օրենքում նշված ժամկետներում լիցենզիա ստանալու հայտը չի մերժվում, և

հայտատուն օրենքով սահմանված կարգով և չափով վճարել է պետական տուրքը և վճարումը հավաստող փաստաթուղթը ներկայացրել է լիցենզավորող մարմին, ապա լիցենզավորող մարմինը **պարտավոր** է սույն մասում նշված ժամկետին հաջորդող 5 աշխատանքային օրվա ընթացքում հայտատուին **տրամադրել լիցենզիա**, և լիցենզիան հայտատուին հանձնելու կամ ուղարկելու օրվան հաջորդող օրվանից հայտատուն իրավունք ունի զբաղվելու տվյալ լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակով:

Լիցենզիայի կամ դրա կրկնօրինակի տրման, լիցենզիայի գործողության ժամկետի երկարաձգման, լիցենզիայի վերաձևակերպման, լիցենզիաների գրանցամատյաններից այլ անձանց տեղեկությունների տրամադրման, ինչպես նաև այլ վայրում ևս լիցենզավորման ենթակա նույն գործունեությամբ զբաղվելու, որակավորման քննությանը մասնակցելու համար գանձվում է պետական տուրք՝ «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով և չափով: Լիցենզավորման ենթակա գործունեության իրականացման համար «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով հիմնականում սահմանված են տարեկան պետական տուրքեր, որոնց հերթական վճարումը ներկայումս յուրաքանչյուր առաջիկա տարվա համար կատարվում է մինչև առաջիկա տարին սկսելը՝ լիցենզիաների (թույլտվությունների, արտոնագրերի) վրա նշված լիցենզիաների (թույլտվությունների, արտոնագրերի) տրման ամսաթվից ոչ ուշ: Հարկ է նշել, որ հերթական տարեկան պետական տուրքի վճարումը սահմանված ժամկետում չկատարելը լիցենզիայի գործողության կասեցման հիմք է հանդիսանում:

Արգելվում է առանց լիցենզիայի զբաղվել լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակներով, իսկ առանց համապատասխան լիցենզիայի լիցենզավորման ենթակա գործունեությամբ զբաղվելն առաջացնում է օրենքով սահմանված պատասխանատվություն («Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 26 հոդված, ՀՀ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 169 հոդված, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 188 հոդված):

3.3. ՀԱՐԿՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՈՎ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԱՅՎԱՌՈՒՄԸ

Պետական գրանցում ստանալուց և հարկային մարմնում հաշվառման կանգնելուց, լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու նպատակով համապատասխան լիցենզիա ստանալուց հետո կարելի է սկսել ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացումը: Ձեռնարկատիրական գործունեություն սկսելուց հետո հարկային կարգապահության տեսանկյունից կարևորվում է եկամուտների և ծախսերի հաշվառման հարցը: «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 15 հոդվածի համաձայն՝ **հարկ վճարողները պարտավոր են** Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից սահմանված կարգով **իրականացնել հաշվապահական հաշվառում**, հարկային օրենսդրությամբ կամ ՀՀ կառավարության որոշումներով նախատեսված դեպքերում՝ **նաև այլ հաշվառում** և (կամ) **գրանցումներ**, կազմել **հաշվետվություններ**՝ իրենց ֆինանսատնտեսական գործունեության վերաբերյալ: Հարկային կարգապահության տեսանկյունից հարկման նպատակով եկամուտների

և ծախսերի հաշվառման վրա ազդող գործառնությունների հաշվառման ընթացակարգերը կարելի է դասակարգել հետևյալ հիմնական խմբերում.

1. հաշվապահական հաշվառում

«Հաշվապահական հաշվառման մասին» ՀՀ օրենքի 5 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն, **բոլոր կազմակերպությունները պարտավոր են վարել հաշվապահական հաշվառում**: Հաշվապահական հաշվառումը կազմակերպության ակտիվների, սեփական կապիտալի, պարտավորությունների վիճակի ու շարժի վերաբերյալ դրամական արտահայտությամբ տեղեկատվության հավաքման, գրանցման և ընդհանրացման համակարգ է՝ տնտեսական գործառնությունների համընդհանուր և անընդհատ փաստաթղթային հաշվառման միջոցով: Հաշվապահական հաշվառումը կարգավորող իրավական ակտերը ներառում են «Հաշվապահական հաշվառման մասին» ՀՀ օրենքը, հաշվապահական հաշվառմանը վերաբերող ՀՀ այլ օրենքներ, հաշվապահական հաշվառումը կարգավորող պետական մարմնի² կողմից ընդունված իրավական այլ ակտեր (մասնավորապես՝ հաշվապահական հաշվառման ստանդարտները, հաշվապահական հաշվառման հաշվային պլանները և դրանց կիրառման մասին հրահանգները և այլն):

Պարզեցված հարկ վճարողներն, այդպիսին համարվելու հաշվետու ժամանակաշրջանում, պարզեցված հարկով հարկվող գործունեության մասով կարող են հաշվապահական հաշվառում չվարել:

2. ծախսերի հաշվառում ՀՀ կառավարության 25.08.1998թ. թիվ 525 որոշմամբ հաստատված պահանջները բավարարող՝ ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթերով

ՀՀ կառավարության 25.08.1998թ. թիվ 525 որոշմամբ հաստատված կարգի դրույթներին համապատասխան կազմված ծախսերը հիմնավորող փաստաթուղթը, ՀՀ օրենսդրությամբ այլ բան նախատեսված չլինելու դեպքում, համարվում է նաև գործարքի մյուս կողմի եկամուտները հիմնավորող փաստաթուղթ: Հարկ վճարողի իրականացրած գործարքը հաստատող՝ հարկման հիմք հանդիսացող (ծախսերը հիմնավորող) հաշվարկային փաստաթղթում ըստ էության պետք է արտացոլված լինեն հետևյալ տեղեկությունները՝

- ա) հաշվարկային փաստաթղթի հերթական **համարը** և դուրսգրման **ամսաթիվը**,
- բ) ակտիվներ վաճառող (տրամադրող) կամ ծառայություն մատուցող, ինչպես նաև դրանք ստացող հարկ վճարողի՝
  - իրավաբանական անձի, իրավաբանական անձանց հիմնարկների, իրավաբանական անձի մասնաճյուղի կամ ներկայացուցչության **լրիվ անվա-**

2 ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությունը, իսկ բանկերի, վարկային, վճարահաշվարկային կազմակերպությունների, ապահովագրական և գրավատնային գործունեություն իրականացնող, արժեթղթերի շուկայում մասնագիտացված գործունեություն իրականացնող անձանց և այդ անձանց ինքնակարգավորվող անձանց համար՝ կենտրոնական բանկը՝ ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության հետ համատեղ:

նումը, կնիք կամ դրոշմակնիք ունենալը ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պարտադիր լինելու դեպքում՝ հարկ վճարողի **կնիքը կամ դրոշմակնիքը**, եթե գործարքի արժեքը գերազանցում է 50 հազար դրամը, **գտնվելու վայրը (հասցեն), ղեկավարի** (սահմանված դեպքերում՝ այլ պաշտոնատար անձի կամ անձանց) **պաշտոնը, անունը** (անվան սկզբնատառը), **ազգանունը** և **ստորագրությունը, հարկ վճարողի հաշվառման համարը**,

- **Ֆիզիկական անձի անունը, ազգանունը, անձնագրի**, իսկ չափահաս և (կամ) ՀՀ քաղաքացի չհանդիսանալու դեպքում՝ **անձը հաստատող այլ փաստաթղթի սերիան** և **համարը**, բնակության (հաշվառման) վայրի **հասցեն, ստորագրությունը**, իսկ անհատ ձեռնարկատեր լինելու դեպքում՝ նաև «**անհատ ձեռնարկատեր**» **նշումը** և **հարկ վճարողի հաշվառման համարը**,

դ) **ակտիվների անվանացանկն ու քանակը** և (կամ) **ծառայությունների տեսակն ու ծավալը**,

ե) **ակտիվների միավորի գինը** և **ընդհանուր արժեքը** կամ մատուցվող ծառայությունների սակագինն ու հատուցման ենթակա ընդհանուր գումարը:

3. Եկամուտների հաշվառում հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների կիրառման միջոցով

Հայաստանի Հանրապետության տարածքում հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների ներդրման, օգտագործման, գրանցման և հաշվառման հետ կապված հարցերը, ինչպես նաև դրանց նկատմամբ հսկողությունը և օրենքի խախտման համար պատասխանատվությունը կարգավորվում են «Հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների կիրառման մասին» և «Հսկիչ-դրամարկղային մեքենաներ կիրառողների գործունեության կասեցման մասին» ՀՀ օրենքներով, իսկ դրանց շահագործման կանոնները՝ նաև ՀՀ կառավարության 26.08.04թ. թիվ 1325-Ն որոշմամբ:

Հայաստանի Հանրապետության տարածքում **կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի կողմից (քայառությամբ ՀՀ կենտրոնական բանկի, Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող բանկերի, բանկերի մասնաճյուղերի, ներկայացուցչությունների, գործառնական գրասենյակների, վարկային կազմակերպությունների, արժեթղթերի շուկայում մասնագիտացված գործունեություն իրականացնող անձանց՝ այդ գործունեության մասով, ֆոնդային բորսաների և Կենտրոնական դեպոզիտարիայի) մանրածախ վաճառք իրականացնելիս կամ բնակչությանը ծառայություններ մատուցելիս կանխիկ դրամով իրականացվող դրամական հաշվարկների բոլոր դեպքերում հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների կիրառումը**, օրենքով սահմանված ժամանակացույցին և ոլորտներին համապատասխան, **պարտադիր է**: ՀԴՄ-ն շահագործող պատասխանատու անձը պարտավոր է հաշվիչ սարքի միջոցով մուտքագրել դրամական գումարը, որոշել ընդհանուր գումարը և տեղեկացնել գնորդին (պատվիրատուին և այլն), ՀԴՄ-ի միջոցով տպել և գումարը ստանալու պահին, ապրանքի հետ միասին, գնորդին տրամադրել

դրամարկղային չեկ (կտրոն), իսկ ծառայությունների մատուցման դեպքում չեկը (կտրոնը) տրամադրվում է այդ ծառայության դիմաց կանխիկ վճարում ստանալու պահին:

4. ՀՀ կառավարության 31.07.1997թ. թիվ 314 որոշմամբ հաստատված «Առաքվող, տեղափոխվող ապրանքների գրանցման (հաշվառման)» գրքի վարում

Առաքման գրանցման գիրք վարում են ձեռնարկատիրական գործունեության առարկաներ (արտադրանք, ապրանք) առաքող կամ տրամադրող կամ տեղափոխող ՀՀ հարկային մարմիններում հաշվառման կանգնած հարկ վճարողները՝ բացառությամբ միայն պարզեցված հարկ վճարողների, բանկերի և վարկային կազմակերպությունների: Հարկ վճարողի կողմից առաքումների գրանցման գրքերում գրանցման (հաշվառման) ենթակա են իրենց կողմից առաքվող կամ իրենց մոտից տեղափոխվող ամբողջ արտադրանքը և ապրանքները՝ բացառությամբ պատրաստի արտադրանք կամ ապրանք չհանդիսացող գույքի ներտնտեսական (նույն հասցեի տարածքում) տեղափոխումը, խողովակաշարերով, էլեկտրահաղորդման, էլեկտրակապի գծերով արտադրանքի առաքումը, տարածման նպատակով մամուլի տեղափոխումը, վերանորոգման և համանման այլ ծառայությունների մատուցման ու աշխատանքների կատարման ժամանակ պահեստամասերի կամ երաշխիքային ժամկետ ունեցող տեխնիկայի տեղափոխումը, տնտեսվարող սուբյեկտների հիմնական միջոցների, փոքրարժեք և արագամաշ առարկաների, բլանկների ու ձևաթղթերի տեղափոխումը: Առաքման գրանցման գրքի ձեռքբերման և վարման կարգը սահմանված է ՀՀ կառավարության 31.07.1997թ. թիվ 314 որոշմամբ:

5. ՀՀ կառավարության 31.07.1997թ. թիվ 315 որոշմամբ հաստատված «Արտադրանքի, ապրանքների և դրանց գների (հասույթի) գրանցման (հաշվառման)» գրքի վարում

Հասույթի գրանցման գիրք վարում են ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող և ձեռնարկատիրական գործունեության առարկաներ (արտադրանք, ապրանք) վաճառող (այդ թվում՝ կոմիսիոն հիմունքներով), ապրանքների անմիջական ցուցադրության և վաճառքի վայր ունեցող, ՀՀ հարկային մարմիններում հաշվառման կանգնած հարկ վճարողները, բացառությամբ միայն պարզեցված հարկ վճարողների, միայն ոչ նյութական ակտիվների, անշարժ գույքի, ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հրատարակվող թերթերի վաճառքով զբաղվող հարկ վճարողների: Հասույթի գրանցման գրքերում գրանցման (հաշվառման) ենթակա են ձեռք բերված (սեփական արտադրության արտադրանքի դեպքում՝ վաճառքի իրականացման վայրում (կետերում) ընդունված) բոլոր ապրանքները՝ ստանալուց (ընդունելուց) անմիջապես հետո, մինչև վաճառքի հանելը (բայց ոչ ուշ, քան մինչև ապրանքներն ստանալու օրվա ավարտը)՝ անկախ առևտրի իրականացման ձևից (մեծածախ կամ մանրածախ): Հասույթի գրանցման գրքի ձեռքբերման և վարման կարգը սահմանված է ՀՀ կառավարության 31.07.1997թ. թիվ 315 որոշմամբ:

6. «Դրամարկղային գործառնությունների մասին» ՀՀ օրենքով և ՀՀ կառավարության 08.10.2003թ. թիվ 1408-Ն որոշմամբ հաստատված կարգով դրամարկղային գործառնությունների ձևակերպում և դրամարկղային գրքի վարում

«Դրամարկղային գործառնությունների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող իրավաբանական անձինք, պետական և այլ հիմնարկների, դրանց՝ հանրապետության տարածքում գործող առանձնացված ստորաբաժանումները (մասնաճյուղեր, ներկայացուցչություններ), օտարերկրյա կազմակերպությունների՝ հանրապետության տարածքում գործող առանձնացված ստորաբաժանումները (մասնաճյուղեր, ներկայացուցչություններ) **պարտավոր են** փաստաթղթավորել դրամարկղային գործառնությունները, վարել դրամարկղային գիրք և պահպանել կանխիկ դրամի՝ դրամարկղ մուտքագրման և ելքագրման օրենսդրությամբ սահմանված կարգը (ներառյալ օրենքով սահմանված սահմանափակումները): «Դրամարկղային գործառնությունների մասին» ՀՀ օրենքի դրույթները **չեն տարածվում** անհատ ձեռնարկատերերի, բանկերի և դրանց առանձնացված ստորաբաժանումների (մասնաճյուղեր, ներկայացուցչություններ), արտարժույթի առք ու վաճառքի գործառնություններ իրականացնող անձանց և վարկային կազմակերպությունների վրա: Ներկայումս դրամարկղային գրքեր վարող կազմակերպությունները կանխիկ դրամով վճարումներ կարող են կատարել ապրանքների, ծառայությունների, աշխատանքների միանվագ գնման դեպքում՝ **ոչ ավելի քան 300.0 հազար դրամի** չափով, իսկ մեկ ամսվա ընթացքում՝ **ոչ ավելի, քան 3.0 միլիոն դրամի** չափով:

7. «Պարզեցված հարկի մասին» ՀՀ օրենքով և ՀՀ կառավարության 12.08.2000թ. թիվ 471 որոշմամբ հաստատված կարգով եկամտուների և ծախսերի հաշվառման գրքի վարում

Նշված գիրքը վարում են **միայն պարզեցված հարկ վճարողները**: Հաշվառման գրքում կատարվող գրանցումների համար հիմք է հանդիսանում տնտեսական գործառնության կատարման փաստը, որը հիմնավորվում է սկզբնական հաշվառման փաստաթղթերով: Սկզբնական փաստաթղթերը հաշվառվում են մինչև գործառնության կատարման օրվա վերջը: Չի թույլատրվում սկզբնական փաստաթղթերում կատարել չժանույված ուղղումներ: Մխալի ուղղումը պետք է հաստատված լինի տվյալ փաստաթուղթը ստորագրելու իրավունք ունեցող անձի ստորագրությամբ, և պետք է նշվի ուղղման ամսաթիվը:

8. ակցիզային դրոշմանիշերի հաշվառում

ՀՀ կառավարության 26.10.1999թ. թիվ 662 որոշմամբ հաստատված կարգի համաձայն, ակցիզային դրոշմանիշերը համարվում են խիստ հաշվառման փաստաթղթեր և սահմանված կարգով հաշվառվում են ինչպես հարկային տեսչությունների, այնպես էլ դրոշմանիշերը ձեռք բերող անձանց կողմից: Վերջիններս դրանց գծով վարում են **առանձնացված հաշվառում**՝ խիստ հաշվառման փաստաթղթերի համար ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

9. ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի և ՀՀ կառավարության 14.06.2006թ թիվ 875-Ն որոշմամբ հաստատված կարգով վարձու աշխատողների աշխատանքային պայմանագրերի գրանցամատյանի վարում

Աշխատանքի ընդունման, նույն գործատուի մոտ այլ աշխատանքի փոխադրման պայմանագրերը, ինչպես նաև աշխատանքային պայմանագրի լուծումը գրանցվում է գրանցամատյանում: Պայմանագիրը կնքելուց հետո, նույն օրն այն գործատուի կամ գործատուի լիազորած անձի կողմից թվագրվում և գրանցվում է գրանցամատյանում: Պայմանագրի գրանցման փաստը հավաստվում է փաստաթղթի օրինակների վրա գործատուի կողմից դրվող հետևյալ մակագրությամբ՝ «Պայմանագիրը գրանցված է», տարեթիվը, ամիսը, ամսաթիվը, գրանցման համարը, գործատուի կամ գործատուի ներկայացուցչի անունը, ազգանունը, պաշտոնը, ստորագրությունը: Յուրաքանչյուր աշխատողի մասին տեղեկությունները գրանցամատյանում գրանցվում են առանձին էջում:

3.4. ՇԱՅՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՇԱՅՎԱՐԿՆԵՐԻ ԵՎ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԸՆԴՀԱՆՍՈՒՄ ԿԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

Հարկման նպատակով եկամուտների և ծախսերի հաշվառման արդյունքներով հարկ վճարողները **պարտավոր են** սահմանված ժամկետներում հարկային տեսչություն ներկայացնել (մասնավորապես՝ ըստ պատկանելության հանձնել կամ ուղարկել փոստով՝ ՀՀ կառավարության 16.02.06թ, N 471-Ն որոշմամբ հաստատված պարզեցված կարգով) հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված **հաշվետվությունները, հաշվարկները, այլ փաստաթղթեր և տեղեկություններ:**

Հաշվարկների, հաշվետվությունների և այլ փաստաթղթերի ներկայացման վերջին ժամկետները ոչ աշխատանքային օրվա հետ համընկնելու դեպքերում ներկայացնելու վերջին ժամկետները **տեղավորվում են** հաջորդ առաջին աշխատանքային օրը:

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 27 հոդվածով սահմանված է, որ գործունեություն չիրականացնելու, ինչպես նաև հարկվող օբյեկտ հանդիսացող գույք չունենալու մասին հայտարարությունը հարկային տեսչություն ներկայացվող հաշվարկի (հայտարարագրի) ամփոփ ձևն է: Հետևաբար, գործունեությունն անորոշ ժամանակով դադարեցնելու դեպքում կարելի է հարկային օրենսդրությամբ սահմանված հաշվետվությունների, հաշվարկների և այլ փաստաթղթերի դատարկ (զծիկներով) բլանկներ ներկայացնելու փոխարեն հաշվառման վայրի հարկային մարմին ներկայացնել հայտարարություն գործունեությունը ժամանակավորապես դադարեցնելու, գույքային հարկերով (գույքահարկ, հողի հարկ) հարկվող օբյեկտներ չունենալու վերաբերյալ, իսկ անհատ ձեռնարկատերերի կողմից պարտադիր սույնիալական ապահովագրության նվազագույն ամսական վճարներ չկատարելու համար անհրաժեշտ է ժամանակավորապես հարկային մարմին հանձնել նաև պետական գրանցման վկայականը:

Հարկ վճարողներին անհրաժեշտ է խիստ ուշադրություն դարձնել այն հանգամանքի վրա, որ տարբեր հարկատեսակների հաշվարկների համար սահմանված են հարկային մարմիններին ներկայացնելու տարբեր ժամկետներ, իսկ այդ ժամկետ-

ների խախտումը կարող է առաջ բերել և՛ ֆինանսական, և՛ վարչական պատասխանատվություն: Այսպես, հարկ վճարողների կողմից հիմնականում ներկայացվում են.

■ **շահութահարկի գծով՝**

- շահութահարկի հաշվարկներ և հաշվապահական (ֆինանսական) **հաշվետվություններ՝** մինչև հաշվետու տարվան հաջորդող տարվա **ապրիլի 15-ը** ներառյալ,
- իրենց ընտրած հաշվապահական հաշվառման և ֆինանսական հաշվետվությունների սկզբունքների և կանոնների, ինչպես նաև դրանց փոփոխությունների մասին գրավոր **տեղեկություններ՝** շահութահարկի հաշվարկի ներկայացման ժամկետում: Դրանք կարող են արտապուլվել և սովորաբար արտապուլվում են «Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթություններ» ձև N 5-ի «Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն» բաժնում,
- հաշվետու տարվա ընթացքում անհուսալի ճանաչված դեբիտորական կամ կրեդիտորական պարտքերի վերաբերյալ գրավոր **տեղեկանք** (բացառությամբ յուրաքանչյուր դեբիտորի մասով 100.0 հազ. դրամը չզերազանցող պարտքի)՝ մինչև հաշվետու տարվա համար շահութահարկի հաշվարկի ներկայացման օրը, սակայն ոչ ուշ, քան հաշվետու տարվան հաջորդող տարվա **ապրիլի 15-ը**,
- նախորդ տարվա նկատմամբ ընթացիկ տարվա հարկվող շահույթը պակաս նախատեսելու դեպքում հարկ վճարողն ամսական կանխավճարի մեծությունը որոշում է ինքնուրույն, այդ մասին **գրավոր հայտնելով** հարկային տեսչության մարմնին՝ շահութահարկի հաշվարկի ներկայացման ժամկետից ոչ ուշ, այսինքն՝ մինչև **ապրիլի 15-ը** ներառյալ,
- հարկային գործակալի կողմից հայաստանյան աղբյուրներից ոչ ռեզիդենտներին վճարված եկամուտների, պահված (հաշվարկված) և բյուջե վճարված շահութահարկի գումարների վերաբերյալ **ամփոփ հաշվարկ՝** եռամսյակը մեկ անգամ, մինչև եռամսյակին հաջորդող **երկրորդ ամսվա 1-ը**,
- ոչ ռեզիդենտի կողմից տարեկան եկամուտների մասին **հայտարարագիր**, ինչպես նաև կամայական (իր կողմից որոշված) ձևով **հաշվետվություն** իր գործունեության մասին՝ մինչև հաշվետու տարվան հաջորդող **ապրիլի 15-ը**, իսկ գործունեության դադարեցման դեպքում՝ գործունեության դադարեցման օրվանից սկսած՝ **մեկ ամսվա ընթացքում**:

■ **եկամտահարկի գծով՝**

- կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի կողմից անցած եռամսյակում ֆիզիկական անձանց վճարված եկամուտների, պահված և բյուջե փոխանցված եկամտահարկի գումարների մասին **հաշվարկ՝** եռամսյակը մեկ, հաջորդ եռամսյակի **երկրորդ ամսվա 1-ից** ոչ ուշ,
- կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի կողմից անցած եռամսյակում ֆիզիկական անձանց վճարված եկամտի գումարների,

նրանց բնակության (հաշվառման) վայրի հասցեների, այդ եկամուտների պահված և բյուջե փոխանցված եկամտահարկի գումարների մասին գրավոր **տեղեկություններ**՝ եռամսյակը մեկ, հաջորդ եռամսյակի **երկրորդ ամսվա 1-ից ոչ ուշ**: Կազմակերպության լուծարման, անհատ ձեռնարկատերերի գործունեության դադարեցման դեպքում այդ տեղեկությունները ներկայացվում են լուծարման (գործունեության դադարեցման) մասին պետական գրանցում իրականացնող մարմին դիմում տալու օրվանից, **5-օրյա ժամկետում**,

- անհատ ձեռնարկատերերի և ֆիզիկական անձանց տարեկան եկամուտների մասին **հայտարարագիր**՝ հաջորդ տարվա **մարտի 1-ից ոչ ուշ**: Մինչև հարկային տարին ավարտելը գործունեությունը դադարեցնելու և Հայաստանի Հանրապետությունից մեկնելու դեպքում հայտարարագիրը ներկայացվում է ոչ ուշ, քան **մեկնելուց մեկ ամիս առաջ**: Ֆիզիկական անձինք հայտարարագրերը ներկայացնելուց հետո երկու ամսվա ընթացքում իրավունք ունեն ճշգրտումներ մտցնել դրանցում արտապուլված տվյալներում,
- **ակցիզային հարկի գծով**
  - ակցիզային հարկի **հաշվարկ** յուրաքանչյուր ամսվա համար՝ մինչև դրան հաջորդող **ամսվա 15-ը**,
  - ակցիզային հարկով հարկման ենթակա ապրանքները որպես հումք օտարելու դեպքում հաշվարկային փաստաթղթերի ստացման և օգտագործման վերաբերյալ **հաշվարկ**՝ յուրաքանչյուր ամսվա համար՝ մինչև տվյալ ամսվան հաջորդող **ամսվա 15-ը**,
  - ակցիզային հարկով հարկման ենթակա ապրանքները որպես հումք օտարող և ձեռք բերող անձանց կողմից հաշվարկային **փաստաթղթերի մեկ օրինակը**՝ մինչև գործարքների կատարմանը հաջորդող **ամսվա 15-ը**,
  - Հայաստանի Հանրապետությունից արտահանվող, ՀՀ-ում արտադրված դրոշմավորման ենթակա ապրանքների՝ այլ պետությունների կողմից սահմանված ձևի ակցիզային դրոշմանիշերով (կամ առանց դրոշմանիշերի) դրոշմավորման դեպքում **տեղեկություններ**՝ եռամսյակը մեկ անգամ՝ մինչև հաջորդ եռամսյակի **երկրորդ ամսվա 1-ը**,
  - չօգտագործված կամ վնասված ակցիզային դրոշմանիշերի վերադարձման համար **դիմում**՝ ակցիզային դրոշմանիշերի ձեռքբերման օրվանից մինչև 3-ամսյա ժամկետի **լրանալու օրը ներառյալ**:
- **ավելացված արժեքի հարկի գծով**
  - ավելացված արժեքի հարկի **հաշվարկ** յուրաքանչյուր եռամսյակի համար՝ մինչև եռամսյակին հաջորդող **ամսվա 20-ը ներառյալ**, ամսական ԱԱՀ վճարող ճանաչվելու՝ նախորդ օրացույցային տարվա հասույթը 60.0 մլն դրամը գերազանցելու դեպքում՝ յուրաքանչյուր ամսվա համար՝ մինչև հաջորդ **ամսվա 20-ը ներառյալ**,

- **տեղեկություններ**՝ հաշվետու ժամանակաշրջանում (եռամսյակ կամ ամիս) իրենց կողմից ձեռք բերված ապրանքների և ստացված ծառայությունների գծով մատակարարների կողմից դուրս գրված հարկային հաշիվների և իրենց կողմից մատակարարված ապրանքների և մատուցված ծառայությունների գծով դուրս գրված (գնորդների տրված) հարկային հաշիվների վերաբերյալ, հաշվետու ժամանակաշրջանի ավարտից հետո՝ մինչև հաշվետու ժամանակաշրջանին հաջորդող **ամսվա 25-ը ներառյալ** (եթե դրանցում ներառված հարկվող շրջանառության արժեքը գերազանցում է ՀՀ կառավարության սահմանած չափը, որը 01.07.05թ-ից 100.0 հազ. դրամ է կազմում),
- **գույքահարկի գծով**՝

  - կազմակերպությունների շինությունների և փոխադրամիջոցների գույքահարկի **հաշվարկներ**՝ յուրաքանչյուր եռամսյակի համար՝ մինչև եռամսյակին հաջորդող **ամսվա 25-ը ներառյալ**։

Կազմակերպությունների գույքահարկի եռամսյակային հաշվարկները ներկայացվում են՝

    1. համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող շինությունների համար՝ դրանց գտնվելու վայրի տեղական ինքնակառավարման մարմին,
    2. համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող շինությունների համար՝ շինության գտնվելու վայրի տարածքը սպասարկող հարկային մարմին,
    3. փոխադրամիջոցների համար՝ կազմակերպությունների պետական գրանցման (ըստ իրավաբանական հասցեի) վայրի տեղական ինքնակառավարման մարմին։
  - ֆիզիկական անձինք շինությունների և փոխադրամիջոցների գույքահարկի տարեկան հաշվարկներ **կարող են ներկայացնել** հաշվետու տարվա համար՝ մինչև հաշվետու տարվա **հոկտեմբերի 1-ը ներառյալ**։

Ֆիզիկական անձանց գույքահարկի տարեկան հաշվարկները ներկայացվում են՝

    1. համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող շինությունների համար՝ դրանց գտնվելու վայրի տեղական ինքնակառավարման մարմին,
    2. համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող շինությունների համար՝ շինության գտնվելու վայրի տարածքը սպասարկող հարկային մարմին,
    3. փոխադրամիջոցների համար՝ ֆիզիկական անձի հաշվառման վայրի տեղական ինքնակառավարման մարմին։ Հաշվառման վայրի բացակայության դեպքում հաշվարկները ներկայացվում են ֆիզիկական անձի հիմնական բնակության վայրի տեղական ինքնակառավարման մարմին։ Եթե հաշվառման կամ հիմնական բնակության վայրը Հայաստանի Հան-

րապետության տարածքից դուրս է, ապա հաշվարկները ներկայացվում են փոխադրամիջոցի գրանցման վայրի տեղական ինքնակառավարման մարմին:

■ **Հողի հարկի գծով՝**

- կազմակերպությունների հողի հարկի տարեկան **հաշվարկները** հարկման ենթակա յուրաքանչյուր հողամասի համար՝ մինչև հաշվետու տարվա **սեպտեմբերի 1-ը (ներառյալ)**: Հաշվետու տարվա ընթացքում նոր ձեռք բերված, նպատակային նշանակությունը (հողատեսքը) փոփոխված կամ օտարված հողամասի համար հողի հարկի տարեկան հաշվարկները ներկայացվում են սեփականության, օգտագործման իրավունքի ծագման կամ դադարման, ինչպես նաև նպատակային նշանակության փոփոխության սահմանված կարգով՝ գրանցման պահից սկսած՝ **մեկ ամսվա ընթացքում**:

Կազմակերպությունները հողի հարկի տարեկան հաշվարկները ներկայացնում են՝

1. համայնքների վարչական սահմաններում գտնվող հարկման ենթակա յուրաքանչյուր հողամասի համար՝ դրա գտնվելու վայրի տարածքը սպասարկող հաշվառող (օրենքով սահմանված ժամանակացույցին համապատասխան հարկային կամ տեղական ինքնակառավարման) մարմին,
2. համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող հարկման ենթակա հողամասերի հողի հարկի հաշվարկները՝ կազմակերպության գտնվելու (պետական գրանցման) վայրի հարկային տեսչություն:

Ֆիզիկական անձինք հողի հարկի գծով հաշվարկ չեն ներկայացնում:

■ **Հաստատագրված վճարի գծով՝**

- հաստատագրված վճար վճարողների ելակետային տվյալների և ուղղիչ գործակիցների վերաբերյալ **հայտարարություններ** ներկայացնում են մինչև նախատեսված ոլորտներում գործունեություն սկսելը կամ ելակետային տվյալներում փոփոխություններ կատարելը, իսկ հետագայում յուրաքանչյուր կիսամյակի համար նախօրոք՝ **հունիս** և **դեկտեմբեր** ամիսների ընթացքում, **բացառությամբ** առևտրի իրականացման վայրի, տոտալիզատորի, ինտերնետ տոտալիզատորի և ինտերնետ շահումով խաղերի կազմակերպման գործունեություն իրականացնողների (ներկայացվում է **ամսական՝** մինչև հաշվետու ամսվան նախորդող ամսվա **վերջին աշխատանքային օրը**), ավտոտրանսպորտային գործունեություն իրականացնողների (ներկայացվում է եռամսյակային՝ մինչև այդ եռամսյակին նախորդող **ամսվա վերջին օրը**) և խաղարկությունով և ոչ խաղարկությունով, իչպես նաև համակցված վիճակախաղերի կազմակերպման գործունեություն իրականացնողների (ներկայացվում է ամսական՝ մինչև այդ ամսվան հաջորդող **ամսվա 15-ը**),

- սահմանային չափերի համապատասխան ցուցանիշների մասին (առևտրի իրականացման վայր կազմակերպելու, ավտոտեխսպասարկման կայանների համար յուրաքանչյուր ամսվա, իսկ կրպակների (տաղավարների) միջոցով առևտրական գործունեություն և հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնելու դեպքում՝ յուրաքանչյուր եռամսյակի արդյունքներով) **հայտարարություն՝ մինչև հաջորդ ամսվա 15-ը ներառյալ**,
  - կրպակների (տաղավարների) միջոցով առևտրական գործունեության համար օրենքով սահմանված համամասնությունների մասին **տեղեկանք՝** եռամսյակը մեկ՝ մինչև եռամսյակին հաջորդող **ամսվա 15-ը ներառյալ**,
  - ավտոտրանսպորտային միջոցների գազալցման գործունեություն իրականացնողների կողմից ամսվա ընթացքում իրենց կողմից իրացված գազի ֆիզիկական ծավալների վերաբերյալ և առևտրի իրականացման վայրի կազմակերպիչների կողմից ամսվա ընթացքում առևտրի իրականացման վայրում առևտրական գործունեություն իրականացնողների վերաբերյալ **տեղեկություններ՝** մինչև հաջորդ **ամսվա 15-ը**,
  - գործունեության դադարեցման (այդ թվում ժամանակավոր) դեպքում՝ գրավոր **դիմում-հայտարարություն՝** մինչև **դադարեցման պահը**:
- **Պարզեցված հարկի գծով՝**
    - օրենքով սահմանված պայմաններին բավարարող անձանց կողմից տվյալ տարում կամավոր պարզեցված հարկ վճարող համարվելու համար **հայտարարագիր՝** տվյալ տարվա **հունվարի 1-ից մինչև 25-ը ներառյալ**,
    - պարզեցված հարկ վճարող համարվելու դադարեցման և ընդհանուր կարգով հարկման նպատակով գրավոր **դիմում**,
    - պարզեցված հարկի **հաշվարկ՝** յուրաքանչյուր եռամսյակի համար՝ մինչև եռամսյակին հաջորդող **ամսվա 25-ը ներառյալ**,
  - **Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների գծով՝**
    - անհատ ձեռնարկատերերի կողմից տարեկան եկամուտների մասին **հայտարարագիր՝** մինչև օրացուցային տարվան հաջորդող տարվա **մարտի 1-ը**,
    - գործատուների կողմից պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների վերաբերյալ **հաշվետվություն՝** յուրաքանչյուր ամսվա համար՝ մինչև տվյալ ամսվա հաջորդող **ամսվա 20-ը**,
    - վարձու աշխատողների և աշխատանքի վարձատրությանն ուղղվող միջոցների վերաբերյալ սահմանված ձևով **տեղեկություններ՝** յուրաքանչյուր եռամսյակի համար՝ մինչև դրան հաջորդող **ամսվա 20-ը ներառյալ**, եթե օրենքներով և Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սոցիալական վճարները հաշվարկելու և ապահովագրության բյուջե փոխանցելու պարտականությունը դրված է վարձու աշխատողների վրա,

- **Հարկային մարմիններ ներկայացվող այլ հաշվետվություններ և տեղեկություններ**
  - Հայաստանի Հանրապետություն բենզին և դիզելային վառելիք ներմուծող իրավաբանական անձինք (այդ թվում՝ օտարերկրյա իրավաբանական անձանց՝ Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանված կարգով գրանցված ներկայացուցչությունները և մասնաճյուղերը) և անհատ ձեռնարկատերերը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում բենզինի և դիզելային վառելիքի իրացման մասով իրենց հաշվառման վայրի հարկային տեսչություն են ներկայացնում շահութահարկին (եկամտահարկին) փոխարինող հաստատագրված վճարի ամսական **հաշվարկ**՝ մինչև տվյալ ամսվան հաջորդող **ամսվա 25-ը ներառյալ**,
  - Հայաստանի Հանրապետությունում ծխախոտի արտադրանք արտադրողները հանրապետությունում արտադրվող ծխախոտի արտադրանքի համար իրենց հաշվառման վայրի հարկային տեսչություն են ներկայացնում հաստատագրված վճարի ամսական **հաշվարկ**՝ մինչև տվյալ ամսվան հաջորդող **ամսվա 25-ը ներառյալ**,
  - բնապահպանական և բնօգտագործման վճարներ վճարողները բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների եռամսյակային **հաշվարկ-հաշվետվությունները** (երկու օրինակից) ներկայացնում են համապատասխան լիազոր (բնապահպանական) մարմին գրանցման՝ մինչև եռամսյակին հաջորդող **ամսվա 20-ը**, իսկ տարեկան **հաշվետվությունները**՝ մինչև հաջորդ տարվա **փետրվարի 25-ը**: Գրանցված հաշվարկ-հաշվետվությունների **երկրորդ օրինակները** նշված ժամկետներին հաջորդող **5 օրվա ընթացքում** ներկայացնում են իրենց հաշվառող հարկային մարմին,
  - ՀՀ-ում գրանցված (20 և ավելի տոննա բեռնատարողությամբ) բեռնատար ավտոմեքենաներով ավտոմոբիլային ճանապարհներով երթևեկելու համար ճանապարհային վճար վճարողները բեռնափոխադրումներ իրականացնելու ամսվա (ամիսների) համար յուրաքանչյուր ավտոմեքենայի մասով իրենց գրանցման վայրի հարկային մարմին են ներկայացնում հաշվարկված և վճարված վճարների մասին **հայտ**՝ (կցելով ավտոմեքենայի բեռնատարողությունը և վճարումը հավաստող փաստաթղթերի պատճենները) **մինչև առաջին բեռնափոխադրում իրականացնելու օրը**,
  - Անկախ բեռնափոխադրումների իրականացումից, յուրաքանչյուր ամսվա համար՝ մինչև տվյալ ամսվա 1-ը, Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված 20 և ավելի տոննա բեռնատարողությամբ բեռնատար ավտոմեքենաների սեփականատեր կամ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով լիազորագրերով բեռնատար ավտոմեքենաներ շահագործող կազմակերպություններն ու ֆիզիկական անձինք (անհատ ձեռնարկատերերը) իրենց գրանցման վայրի հարկային մարմին են ներկայացնում այդ ավտոմեքենաների վերաբերյալ **եղակետային տվյալներ**,

- հանրային ծառայությունների ոլորտում (էներգետիկայի (էլեկտրաէներգետիկական, ջերմամատակարարման, գազամատակարարման համակարգեր) բնագավառ, ջրային համակարգ (խմելու, ոռոգման, արդյունաբերական ջրի մատակարարում, ջրահեռացում և կեղտաջրերի մաքրում), հեռահաղորդակցության (էլեկտրոնային հաղորդակցության) բնագավառ) կարգավորվող գործունեություն իրականացնող և ծառայություն մատուցող անձինք (որոնց համար ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը սահմանում է կարգավորվող սակագներ) մինչև յուրաքանչյուր եռամսյակին հաջորդող **ամսվա 25-ը** կարգավորման պարտադիր վճարների եռամսյակային **հաշվետվությունները** ներկայացնում են իրենց հաշվառող հարկային մարմին,
- յուրաքանչյուր ամսվա ավարտից հետո՝ մինչև հաջորդ **ամսվա 25-ը, տեղեկանք՝** յուրաքանչյուր հսկիչ-դրամարկղային մեքենայի (ՀԴՄ) համար տվյալ ամսվա ընթացքում կատարված չեղյալ համարումների, վերադարձերի և սխալմամբ գրանցված գումարների մասին,
- ՀՀ կառավարության 01.04.02թ-ի N 299 որոշմամբ հաստատված ցանկում նշված ապրանքներ արտադրողների և ներմուծող-իրացնողների կողմից նշված ապրանքների արտադրության ու շրջանառության ֆիզիկական ծավալների, ինչպես նաև իրացման փաստացի գների (այդ թվում՝ միջին) վերաբերյալ **հաշվետվություններ՝** յուրաքանչյուր եռամսյակի (կամ ամսվա՝ կախված ապրանքի տեսակից) համար՝ մինչև դրան հաջորդող **ամսվա 20-ը:**

Անկախ ներկայացման ընթացակարգից, հարկ վճարողները (պարտադիր վճար կատարողները) օրենսդրությամբ նախատեսված հաշվետվությունները, հաշվարկները, որպես կանոն, կազմում են **ինքնուրույն և պատասխանատվություն են կրում** դրանց **լրիվության** և սահմանված **ժամկետներում ներկայացնելու համար:**

3.5. ՀԱՐԿԵՐԻ ԵՎ ԱՅԼ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՎ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

Հարկային կարգապահության հաջորդ և եզրափակիչ պայմանը հարկերը ժամանակին և ամբողջությամբ վճարելն է: «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի համաձայն՝ հարկ վճարողը **պարտավոր է** ժամանակին վճարել օրենքով սահմանված հարկերը, հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում, սահմանված կարգով կատարել նաև դրանց կանխավճարային մուծումներ:

Հարկ վճարողների կողմից հարկերը վճարվում են ՀՀ պետական (կամ) հայնքների բյուջե, հայկական դրամով:

Հարկերի և այլ պարտադիր վճարների՝ պետական բյուջե կատարվող վճարումներն իրականացվում են բանկային համակարգի միջոցով: ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից 20.05.2004թ «Վճարահաշվարկային գործառնությունների կատար-

ման ժամանակ կիրառվող փաստաթղթերի նվազագույն վավերապայմանները և դրանց լրացման կանոնները» նոր խմբագրությամբ հաստատելու մասին» թիվ 131-Ն որոշմամբ սահմանված են ՀՀ տարածքում գործող բանկերի կողմից իրականացվող գործառնությունների ժամանակ կիրառվող վճարահաշվարկային փաստաթղթերի նվազագույն վավերապայմանները և դրանց լրացման կանոնները: Վճարահաշվարկային փաստաթղթերում (վճարման հանձնարարականներ, անդորրագրեր, վճարագրեր և այլն) սահմանված են պարտադիր և ոչ պարտադիր լրացման ենթակա վավերապայմաններ: Պետական բյուջե կատարվող վճարումները կարելի է իրականացնել վճարման հանձնարարականով միջոցների փոխանցման (անկանխիկ հաշվարկներ) և կանխիկ միջոցների փոխանցման (կանխիկ հաշվարկներ) միջոցով: ՀՀ-ից դուրս գտնվող հարկ վճարողները նույնպես կարող են կատարել վճարումներ ՀՀ պետական բյուջե հայկական բանկերի մասնաճյուղերի միջոցով, եթե այդպիսիք կան տվյալ երկրներում կամ այն բանկերի միջոցով, որոնք ունեն թղթակցող հաշիվներ հայկական բանկերում:

Վճարման հանձնարարականի **պարտադիր վավերապայմանների** թվին են դասվում.

1. վճարման հանձնարարականի համարը,
2. ներկայացման ամսաթիվը,
3. ուղարկողի անունը կամ անվանումը,
4. ստացող բանկի (մասնաճյուղի) անվանումը,
5. դեբետագրվող հաշիվը (ուղարկողի հաշվի համարը ստացող բանկում (մասնաճյուղում)),
6. շահառուի անունը կամ անվանումը (պետական բյուջե կատարվող հարկային և այլ պարտադիր վճարումների ժամանակ, որպես շահառու, կարելի է նշել «ՀՀ պետական բյուջե», իսկ համայնքների բյուջե կատարվող վճարումների ժամանակ՝ օրինակ «Շենգավիթի համայնքային բյուջե»),
7. շահառուի բանկի (մասնաճյուղի) անվանումը (պետական բյուջե կատարվող հարկային և այլ պարտադիր վճարումների ժամանակ առաջարկվում է նշել «կենտրոնական գանձապետարան»),
8. կրեդիտագրվող հաշիվը (շահառուի հաշվի համարը շահառուի բանկում (մասնաճյուղում)),
9. գումարը (թվերով և բառերով),
10. արժույթը (կողով և բառերով),
11. գործարքի նպատակը (պետական բյուջե կատարվող հարկային և այլ պարտադիր վճարումների ժամանակ ցանկալի է նշել վճարման նպատակը, հարկատեսակը և ժամանակաշրջանը, որի համար կատարվում է վճարումը (օրինակ՝ առաջարկվում է նշել «վճարվում է 2005թ. հունիս մասվա համար շահութահարկի կանխավճար», կամ «վճարվում է 2005թ. մայիսի 14-ի թիվ

15/125 ստուգման ակտի համաձայն .... դրամ ԱԱՀ-ի գումար, ... դրամ ԱԱՀ-ի գծով հաշվարկված տուգանքի գումար, ... դրամ ԱԱՀ-ի գծով հաշվարկված տույժի գումար»)),

12. ուղարկողի ստորագրությունը և վավերացումը կնիքով, եթե ուղարկողն իրավաբանական անձ է,
13. պետական բյուջե կատարվող հարկային և այլ պարտադիր վճարումների կատարման դեպքում ուղարկողի՝ հարկ վճարողի հաշվառման համարը (ՀՎՀՀ):

Վճարահաշվարկային փաստաթղթերում կարող են ներառվել նաև **ոչ պարտադիր** վավերապայմաններ՝ վճարման եղանակը (թղթային, էլեկտրոնային), միջնորդ բանկի (բանկերի) անվանումը, վճարման ամսաթիվը, ստացող բանկի կողմից վճարման փաստաթղթի կատարման ամսաթիվը:

Ինչպես վճարման հանձնարարականով միջոցների փոխանցման (անկանխիկ հաշվարկներ), այնպես էլ կանխիկ միջոցների փոխանցման (կանխիկ հաշվարկներ) ժամանակ, վճարողին անհրաժեշտ է ստացող բանկին տրամադրել (տեղեկացնել) անհրաժեշտ պարտադիր վավերապայմանները (կանխիկ հաշվարկների դեպքում՝ վճարողի անվանումը, ՀՎՀՀ-ն (եթե այն ունենալը պարտադիր է), գումարը, վճարման նպատակը, իսկ մյուս պարտադիր վավերապայմանները կապահովի վճարը ստացող բանկը):

Գործող օրենսդրությամբ սահմանված են հաշվարկված հարկերի և կանխավճարային մուծումների պետական և համայնքային բյուջեներ **վճարելու հետևյալ ժամկետները**.

- **շահութահարկի գծով՝**
  - շահութահարկի գումարը՝ մինչև տվյալ տարվան հաջորդող տարվա **ապրիլի 25-ը ներառյալ**,
  - շահութահարկի կանխավճարային և նվազագույն շահութահարկի մուծումները՝ յուրաքանչյուր ամիս, տվյալ **ամսվա 25-ից ոչ ուշ**,
  - հայաստանյան աղբյուրներից ոչ ռեզիդենտների ստացած եկամտից շահութահարկի գումարը, որը վճարվում է հարկային գործակալի կողմից՝ եկամտի վճարման ամսվան հաջորդող **ամսվա 5-ից ոչ ուշ**,
  - ոչ ռեզիդենտի շահութահարկի կանխավճարները՝ մինչև հաշվետու տարվա **հուլիսի 1-ը և դեկտեմբերի 31-ը**:
- **եկամտահարկի գծով՝**
  - հարկային գործակալը պահված (գանձված) հարկը բյուջե է վճարում ֆիզիկական անձանց եկամուտների վճարման ամսվան հաջորդող **ամսվա 5-ից ոչ ուշ**,
  - հարկ վճարողի կողմից (անհատ ձեռնարկատերեր, ֆիզիկական անձինք), եկամտահարկի գումարը՝ մինչև տվյալ հարկային տարվան հաջորդող տարվա **մայիսի 1-ը**,

- անհատ ձեռնարկատերերի կողմից եկամտահարկի կանխավճարային և նվազագույն մուծումները՝ յուրաքանչյուր եռամսյակի վերջին **ամսվա 15-ից ոչ ուշ**:
- **ակցիզային հարկի գծով՝**
  - ակցիզային հարկի գումարը, յուրաքանչյուր ամսվա համար՝ մինչև դրան հաջորդող **ամսվա 15-ը**.
  - ներմուծվող ապրանքների համար՝ ներմուծման օրվանից՝ **10 օրվա ընթացքում**:
- **ավելացված արժեքի հարկի գծով՝**
  - ավելացված արժեքի հարկի գումարը՝ մինչև հաշվետու եռամսյակին (ամսվան) հաջորդող **ամսվա 20-ը ներառյալ**,
  - ներմուծվող ապրանքների համար՝ ներմուծման օրվանից **10 օրվա ընթացքում**:
- **գույքահարկի գծով՝**
  - գույքահարկի գումարը իրավաբանական անձանց կողմից վճարվում է եռամսյակը մեկ՝ մինչև եռամսյակին հաջորդող **երկրորդ ամսվա 1-ը**,
  - գույքահարկի գումարը ֆիզիկական անձանց կողմից վճարվում է մինչև հաշվետու տարվա **դեկտեմբերի 1-ը**:
- **հողի հարկի գծով՝**
  - հողի հարկի գումարը իրավաբանական անձանց կողմից վճարվում է եռամսյակը մեկ անգամ՝ մինչև հաշվետու եռամսյակին հաջորդող **ամսվա 25-ը**,
  - հողի հարկի գումարը քաղաքացիների ու գյուղացիական տնտեսությունների կողմից վճարվում է հավասար մասերով՝ ոչ ուշ, քան մինչև հաշվետու տարվա **նոյեմբերի 15-ը** և հաջորդ տարվա **ապրիլի 15-ը**:
- **հաստատագրված վճարների գծով՝**
  - հաստատագրված վճարի գումարը՝ յուրաքանչյուր ամսվա համար՝ մինչև հաջորդ **ամսվա 15-ը ներառյալ**:
- **պարզեցված հարկի գծով՝**
  - պարզեցված հարկի գումարը՝ յուրաքանչյուր եռամսյակի համար՝ մինչև եռամսյակին հաջորդող **ամսվա 25-ը ներառյալ**:
- **պարտադիր սույիալական ապահովագրության վճարներ**
  - գործատուները յուրաքանչյուր ամսվա համար պարտադիր սույիալական ապահովագրության վճարումներ են կատարում մինչև հաջորդ **ամսվա 20-ը ներառյալ**,
  - անհատ ձեռնարկատերերը յուրաքանչյուր ամսվա համար վճարում են նվազագույն սույիալական վճար՝ 5000 դրամ, մինչև հաջորդ **ամսվա 15-ը**,

իսկ տարվա համար հաշվարկված սոցիալական վճարների և նվազագույն սոցիալական վճարների տարբերությունը ՀՀ պարտադիր սոցիալական ապահովագրության բյուջե են փոխանցում հաջորդ տարվա **մարտի 1-ից ոչ ուշ**:

■ **այլ պարտադիր վճարներ**

- բնապահպանական և բնօգտագործման վճար վճարողները հաշվարկված եռամսյակային վճարները վճարում են յուրաքանչյուր եռամսյակ՝ մինչև հաշվետու եռամսյակին հաջորդող երկրորդ, իսկ տարեկան վճարները՝ մինչև հաշվետու տարվան հաջորդող երրորդ **ամսվա 1-ը**, իսկ այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցների Հայաստանի Հանրապետության օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու և շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ներմուծվող ապրանքների համար բնապահպանական վճարը վճարվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածք դրանց մուտք գործելիս՝ վճարումը հաստատող փաստաթուղթը ներկայացնելով համապատասխան մաքսային մարմին,
- ՀՀ-ում գրանցված բեռնատար ավտոմեքենաներով ավտոմոբիլային ճանապարհներով երթևեկության ամսական վճարը վճարվում է **մինչև** տվյալ ամսում Հայաստանի Հանրապետության տարածքում իրականացվող, տարածքից դուրս եկող կամ տարածք մուտք գործող առաջին բեռնափոխադրում **իրականացնելու օրը**,
- Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրվող ծխախոտի արտադրանքի համար հաստատագրված վճարը վճարվում է ամսվա արդյունքներով՝ մինչև հաջորդ **ամսվա 25-ը**,
- Հայաստանի Հանրապետություն բեռզին և դիզելային վառելիք ներմուծողների կողմից իրացվող բեռզինի և դիզելային վառելիքի համար շահութահարկին (եկամտահարկին) փոխարինող հաստատագրված վճարը վճարվում է յուրաքանչյուր ամսվա համար՝ մինչև տվյալ ամսվան հաջորդող **ամսվա 25-ը ներառյալ**,
- «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված տարեկան հերթական պետական տուրքի վճարումը յուրաքանչյուր առաջիկա տարվա համար կատարվում է մինչև առաջիկա տարին սկսելը՝ լիազոր մարմնի կողմից տարեկան պետական տուրքի գանձման օբյեկտ հանդիսացող ծառայությունների մատուցման կամ գործողությունների կատարման արդյունքում փաստաթղթերի (իրավունքների, թույլտվությունների, արտոնագրերի, լիցենզիաների) վրա նշված փաստաթղթերի (իրավունքների, թույլտվությունների, արտոնագրերի, լիցենզիաների) **տրման ամսաթվից ոչ ուշ**,
- հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարներ վճարողները օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկված և հաստատված կարգավորման պարտադիր վճարների տարեկան դրույքաչափերի մեկ քա-

ռորդի չափով վճարները վճարում են յուրաքանչյուր եռամսյակի առաջին ամսվա 30-ից ոչ ուշ:

«Հարկ վճարողները թաքցրած կամ պակաս ցույց տրված հարկվող օբյեկտի համար հարկի գումարը, իչպես նաև հարկային օրենսդրության համաձայն հաշվարկված տույժերը և տուգանքները բյուջե են վճարում հարկային տեսչության կողմից համապատասխան ակտ ներկայացնելուց հետո՝ **10-օրյա ժամկետում**» («Հարկերի մասին» ՀՀ օրենք, 29-րդ հոդված): Հատկանշական է, որ հոդվածում նշված 10 օրվա համար որևէ տույժ չի հաշվարկվում:

Եթե հարկերի և այլ պարտադիր վճարների վճարման ժամկետի վերջին օրը համընկնում է ոչ աշխատանքային օրվա հետ, ապա վճարումը կարող է կատարվել այդ օրվան հաջորդող առաջին աշխատանքային օրը, և այդ դեպքում ևս վճարումը կհամարվի ժամանակին կատարված: Հարկերի և այլ պարտադիր վճարների վճարման համար օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում բյուջե չվճարած հարկերի գումարները համարվում են ապառք և գանձվում տույժերի հաշվարկումով: Իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերի անվճարումակոթյունը կարգավորող օրենսդրության համաձայն, հարկ վճարողին անվճարունակ ճանաչելու մասին դատարանի վճիռն ուժի մեջ մտնելու պահից հարկերի և այլ պարտադիր վճարների վճարումները կասեցվում են, և տույժեր չեն հաշվարկվում մինչև պետական բյուջեի պահանջները բավարարելու հերթի հասնելը՝ պարտատերերի պահանջները բավարարելու վերաբերյալ օրենքով սահմանված հերթականության համապատասխան:

Անհրաժեշտ է իմանալ, որ Հարկային պետական ծառայության 25.07.03թ. թիվ 03/20-Ն հրամանով հաստատված՝ հարկային տեսչություններում հարկ վճարողների անձնական հաշվի քարտերի վարման առանձին հարցերի վերաբերյալ կարգի համաձայն.

- ա) անկախ նրանից, թե հարկ վճարողի հաշվից երբ է գումարը դուրս գրվել, կամ կանխիկ վճարման դեպքում համապատասխան բանկի (բաժանմունքի) դրամարկղ գումարը երբ է մուծվել, հարկային մարմնի կողմից **վճարման օր է ընդունվում այն օրը, երբ այդ գումարները մուտքագրվել են համապատասխան բյուջեի հաշվին**,
- բ) այն դեպքերում, երբ հարկ վճարողը հարկային պարտավորության գումարների վճարման ժամանակ վճարման փաստաթղթերում կոնկրետ նշում է վճարման նպատակը (հարկատեսակը և համապատասխան ժամանակաշրջանը, որին վերաբերում է հարկային պարտավորության մարումը) և այդ հարկատեսակի գծով չկատարված հարկային պարտավորություն դեռևս չունի, ապա վճարված գումարները ուղղվում են վճարման փաստաթղթերում նշված հարկային պարտավորությունների մարմանը (այդ թվում՝ հետագայում առաջացող),
- դ) հարկ վճարողի կողմից Հայաստանի Հանրապետության բյուջեներ կատարված փաստացի վճարումների հաշվին, եթե հարկ վճարողի կողմից կոնկրետ չի նշվել, թե որ ժամանակաշրջանի կամ որ պարտավորության մարմանն է

այն վերաբերում (նպատակային չէ), հարկային մարմնի կողմից առաջնահերթ մարվում են տվյալ հարկատեսակի գծով առկա հարկային պարտավորությունները հետևյալ հերթականությամբ՝

- դատարանի վճռի համաձայն բռնագանձման ենթակա հարկային պարտավորությունները,
- 365 օրը լրացած ապառքները,
- 365 օրը չլրացած ապառքները՝ ըստ առաջապահ ժամկետների վաղեմության,
- հարկ վճարողի կողմից ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված հարկի վճարման ժամկետից շուտ ներկայացրած հաշվարկի հիման վրա գրանցված հարկի գումարները, եթե հարկ վճարողի կողմից վճարման հանձնարարագրում կոնկրետ նշված է տվյալ հաշվետու ժամանակաշրջանի համար վճարված լինելու հանգամանքը (բացառությամբ հարկային գործակալի կողմից պահվող եկամտահարկի և ոչ ռեզիդենտի շահութահարկի, որոնց համար վճարված գումարը չի համարվում գերավճար մինչև հաշվետու եռամսյակի համար ամփոփ հաշվարկների ներկայացումը),
- տույժերը,
- տուգանքները,

ե) հարկ վճարողի՝ կոնկրետ հարկատեսակի գծով հարկային պարտավորությունների մարումից հետո մնացած գերավճարի գումարը սահմանված կարգով հաշվանցվում է (հանվում է) այլ հարկատեսակների գծով նախ տույժերի, այնուհետև տուգանքների և վերջում՝ ապառքների պարտավորություններից՝ դրանք նշված հերթականությամբ մարելու միջոցով՝ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածով սահմանված հարկատեսակների հերթականությամբ:

Հարկ վճարողներն իրավունք ունեն իրենց հաշվառման վայրի հարկային մարմնի հետ կազմել փոխադարձ հաշվարկների տեղեկանք՝ հաշվարկված և բյուջե վճարված հարկերի վերաբերյալ, բյուջեի նկատմամբ պարտքերի և գերավճարների գումարների ճշտման նպատակով:

Օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հաշվարկված որևէ հարկային կամ այլ պարտադիր վճարների գծով պարտավորություններից ավելի վճարված գումարները (գերավճարները) ենթակա են վերադարձման կամ հաշվանցման հարկ վճարողի այլ պարտավորությունների հաշվին՝ օրենքով սահմանված կարգով և ժամկետներում:

4.

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՐԳԱՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽԱՒՏԵԼՈՒ ԸՆԿՆՈՒՄ

4.1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՐԳԱՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁՄԱՆ ՈՒՂԴԱՍԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 16 հոդվածը սահմանում է «**հարկային պարտավորություն**» եզրույթը, համաձայն որի՝ «հարկային պարտավորությունը» **ներառում է հարկերի** (այդ թվում՝ թաքցված կամ պակաս ցույց տրված հարկվող օբյեկտի համար նախատեսված), **ինչպես նաև** հարկային օրենսդրությունը և հարկային հարաբերությունները կարգավորող մյուս իրավական ակտերը խախտելու համար հաշվարկված՝ հարկային օրենսդրությամբ սահմանված **տույժերի և տուգանքների գումարների վճարումը**:

Եթե «հարկային պարտավորություն» եզրույթի սահմանումն ըստ էության բնորոշում է նաև հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող բյուջեի այլ եկամուտների գծով պարտավորությունների էությունը, ապա նույնը չի կարելի ասել դրանց առաջացման և դադարեցման պայմանների վերաբերյալ, որոնք սահմանվում են այդ վճարատեսակների մասին համապատասխան օրենքներով: Օրինակ՝ եթե հարկային պարտավորությունը կարող է առաջանալ նաև հարկ վճարողի կողմից հարկային մարմնին ներկայացված հաշվարկի հետևանքով, ապա տարեկան պետական տուրքի գծով պարտավորությունն առաջանում է հարկ վճարողին տրված լիցենզիայի հետևանքով և կարող է դադարել նաև մինչև տարեկան պետական տուրքի հերթական վճարման ժամկետը՝ լիցենզիան ուժը կորցրած ճանաչելու հետևանքով: Սույն գրքույկում ներկայացվում են **միայն** հարկային պարտավորությունների, դրանց դադարման և գանձմանն ուղղված հարկադրանքի միջոցների վերաբերյալ հարցերը:

Հարկային պարտավորությունը դադարում է դրա կատարման, հարկի վերացման, հարկից ազատելու արտոնության սահմանման, ինչպես նաև հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված այլ դեպքերում, իսկ ֆիզիկական անձի համար՝ նաև նրա մահվան դեպքում, եթե օրենսդրությամբ այլ բան սահմանված չէ:

Չկատարված հարկային պարտավորությունները համարվում են **անհուսալի**, և դրանց մասով վարվում է **առանձնապես հաշվառում** հետևյալ դեպքերում՝

- ա) անհատ ձեռնարկատեր չհանդիսացող ֆիզիկական անձանց հարկային պարտավորությունների մասով, եթե այդ պարտավորությունների բռնագանձման

կատարողական վարույթներն ավարտվել են պարտապանի կամ նրա գույքի գտնվելու վայրը պարզելու անհնարինության, պարտապանի գույք կամ եկամուտներ չունենալու կամ պահանջատիրոջ պահանջները բավարարելու համար բավարար գույք չունենալու հիմքով,

- բ) իրավաբանական անձանց կամ անհատ ձեռնարկատերերի՝ 500.0 հազար դրամը չգերազանցող հարկային պարտավորությունների մասով, եթե այդ պարտավորությունների բռնագանձման կատարողական վարույթներն ավարտվել են պարտապանի կամ նրա գույքի գտնվելու վայրը պարզելու անհնարինության, պարտապանի գույք կամ եկամուտներ չունենալու կամ պահանջատիրոջ պահանջները բավարարելու համար բավարար գույք չունենալու հիմքով, եթե բացակայում են անհատ ձեռնարկատիրոջը սնանկ ճանաչելու հիմքերը,
- գ) անհատ ձեռնարկատիրոջ հարկային պարտավորությունների մասով՝ սնանկության վերաբերյալ գործն ավարտելու մասին դատարանի վճռի հիման վրա անհատ ձեռնարկատիրոջ գործունեության դադարման պետական գրանցման դեպքում:

Անհուսալի դառնալուց հետո՝ **հինգ տարվա ընթացքում**, չգանձված պարտավորությունները **դադարում են և հանվում հաշվառումից**: Անհուսալի համարվող հարկային պարտավորությունների հաշվառման և հաշվառումից հանելու կարգը սահմանված է ՀՀ կառավարության 11.08.05թ. թիվ 1205-Ն որոշմամբ:

Իրավաբանական անձի վերակազմակերպման դեպքում չկատարված հարկային պարտավորությունը կրում է նրանց իրավահաջորդը (իրավահաջորդները):

Իրավաբանական անձի լուծարման կամ անհատ ձեռնարկատիրոջ գործունեության դադարեցման վերաբերյալ որոշումներ ընդունող լիազորված մարմինները լուծարման (գործունեության դադարեցման) որոշման ընդունման մասին յոթնօրյա ժամկետում գրավոր տեղեկացնում են հարկային տեսչության մարմիններին: Իրավաբանական անձի լուծարումից հետո, հարկային պարտավորությունների հայտնաբերման դեպքում, հարկային տեսչության ներկայացրած հայցի հիման վրա դրանք դատարանի որոշմամբ կարող են դրվել այդ իրավաբանական անձի որոշումների ընդունման վրա ազդելու հնարավորություն ունեցող սեփականատերերի և (կամ) ղեկավար մարմնի անդամների վրա՝ լուծարմանը նախորդած մեկ տարվա ընթացքում հարկային տեսչությունից թաքցրած հարկման օբյեկտներից վճարման ենթակա հարկային պարտավորությունների չափով, եթե նշված պարտավորությունները ծագել են այդ անձանց գործողությունների կամ անգործության հետևանքով: Անհատ ձեռնարկատիրոջ գործունեության դադարումից հետո հարկային պարտավորությունների հայտնաբերման դեպքում, հարկային տեսչության ներկայացրած հայցի հիման վրա դրանք դատարանի որոշմամբ կարող են դրվել անհատ ձեռնարկատիրոջ վրա՝ լուծարմանը նախորդած մեկ տարվա ընթացքում հարկային տեսչությունից թաքցրած հարկման օբյեկտներից վճարման ենթակա հարկային պարտավորությունների չափով:

Եթե հարկ վճարողը չի ներկայացնում հարկվող օբյեկտների գծով հաշվապահական հաշվառման (հարկային օրենսդրությամբ կամ ՀՀ կառավարության որոշ-

ումներով նախատեսված դեպքերում՝ նաև այլ հաշվառման և (կամ) գրանցումների վերաբերող) սահմանված փաստաթղթերը կամ դրանք վարում է սահմանված կարգի կուպիտ խախտումներով, կամ ակնհայտ կեղծ տվյալներ է մտցնում հարկային տեսչություն ներկայացրած հաշվետվություններում, հաշվարկներում, հայտարարագրերում և այլ փաստաթղթերում, որի հետևանքով անհնար է դառնում հարկային օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հաշվարկել հարկ վճարողի հարկային պարտավորությունը, ապա հարկվող օբյեկտները և հարկային պարտավորությունները հաշվարկում է հարկային տեսչությունը՝ ՀՀ կառավարության 18.09.98թ թիվ 580 որոշմամբ սահմանված կարգով, մասնավորապես հիմնվելով՝

- հարկ վճարողի ակտիվների,
- հարկ վճարողի իրացման շրջանառության ծավալների,
- հարկ վճարողի արտադրության և շրջանառության ծախսերի,
- գույքագրման և չափագրման տվյալների,
- օրենքով սահմանված կարգով երրորդ անձից ստացված տեղեկությունների,
- համանման պայմաններում գործող այլ սուբյեկտների միջև կիրառված գների և այլ ցուցանիշների,
- հասույթի հաշվարկային 25 տոկոս վերադիրի, այդ հարկ վճարողի վաճառվող ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացման փաստացի գների ամրագրմանը և հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների շահագործման կանոնների պահպանման ճշտությանն ուղղված հսկիչ գնումների օրենսդրությամբ սահմանված կարգով փաստաթղթավորված տվյալների վրա (հսկիչ գնումների արդյունքները կիրառվում են գործարքների չփաստաթղթավորված մասի նկատմամբ):

Եթե հարկային տեսչությունն ունի փաստեր այն մասին, որ չմարված հարկային պարտավորություններ ունեցող հարկ վճարողները վերացնում (լուծարում) են եկամուտ (շահույթ) առաջացնող իրենց օբյեկտները կամ թաքցնում են եկամուտը (շահույթը), որի հետևանքով հնարավոր չի դառնում գանձել հարկային օրենսդրությամբ սահմանված հարկերը, ապա հարկային տեսչությունը կարող է միջոցներ ձեռնարկել մինչև հաշվետու ժամանակը դրանք գանձելու ուղղությամբ: Այդ դեպքում հարկային տեսչությունը կարող է պահանջել հաշվետու ժամանակաշրջանի հաշվապահական հաշվետվությունները, հաշվարկները, հայտարարագրերը և հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված մյուս փաստաթղթերը՝ մինչև հարկային օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետի լրանալը:

Անապրանք փաստաթղթեր դուրս գրած և ձեռք բերած անձանց նկատմամբ կիրառվում է տուգանք՝ գործարքի (մատակարարված ապրանքի, մատուցված ծառայության կամ կատարված աշխատանքի) փաստացի կատարումը հավաստող՝ կազմված փաստաթղթում նշված էական պայմանների (այդ թվում՝ դրանցից որևէ մեկի) 20 և ավելի տոկոս շեղման դեպքում՝ շեղման (դրամական արտահայտությամբ) 100 տոկոսի չափով, բայց ոչ պակաս 1 միլիոն դրամից: Նշված խախտումը մեկ տարվա ընթացքում կրկնվելու դեպքում կիրառվում է տուգանք՝ շեղման կրկնապատիկի չա-

փող: Անապրանք փաստաթղթերը հարկ վճարողների կողմից հարկերի հաշվարկման և (կամ) վճարման ենթակա հարկային պարտավորությունների նվազեցման և (կամ) հաշվանցումներ կատարելու հիմք չեն կարող հանդիսանալ:

Հարկային օրենսդրության կիրառման առումով անապրանք փաստաթուղթը հարկերի հաշվարկման և (կամ) վճարման համար հիմք հանդիսացած (հարկային հաշվառման մեջ ներառված)՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջներին ձևականորեն համապատասխանող վճարահաշվարկային այն փաստաթուղթն է, որում նշված գործարքը (ապրանքի մատակարարում, ծառայության մատուցում կամ աշխատանքի կատարում) այդ փաստաթուղթը կազմած կողմերի միջև փաստացի չի կատարվել կամ կատարվել է այդ փաստաթղթում նշված պայմաններից էականորեն տարբերվող պայմաններով: Նշված դրույթի կիրառման առումով էականորեն տարբերվող պայմաններ են համարվում կատարված գործարքի (մատակարարված ապրանքի, մատուցված ծառայության կամ կատարված աշխատանքի) տեսականին, գինը, քանակը, գումարը: Փաստաթղթերը չեն համարվում անապրանք, և նշված պատասխանատվությունը չի կիրառվում, եթե անձն ապրանքների մատակարարման կամ ծառայությունների մատուցման պայմանագրի համաձայն կրում է գործարքը կատարելու պարտավորություն:

Հարկային պարտավորությունների գծով **գումարների մուծումը** սահմանված ժամկետներից **ուշացնելու դեպքում** հարկային մարմինն իրավունք ունի սահմանված կարգով դատարան ներկայացնել **հայցադիմում**՝ հարկային պարտավորության **բռնագանձման** և (կամ) այն հարկ վճարողի **գույքի վրա տարածելու համար**:

Հարկերի վճարումն **ուշացնելու դեպքում** հարկային մարմինը, բացառությամբ ՀՀ կառավարության 31.07.01թ. թիվ 691 որոշմամբ սահմանված դեպքերի, հարկերի վճարման համար սահմանված ժամկետից **183 օրվա** ընթացքում, սահմանված կարգով հարկ վճարողին անվճարունակ ճանաչելու **հայցով դիմում է դատարան**: Ընդ որում, այդ հայցից հարկային մարմինը չի կարող հրաժարվել, քանի դեռ հարկային պարտավորություններն ամբողջությամբ մարված չեն:

Չկատարված հարկային պարտավորության չափը **հինգ հարյուր հազար և ավելի դրամ կազմելու դեպքում** ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված կարգով հարկային մարմնի ղեկավարն իրավունք ունի հարկ վճարողի հարկային պարտավորությանը համարժեք **գույքի վրա արգելանք դնել** մինչև դատարանի կողմից վճռի կայացումը, **բացառությամբ** օրենքով սահմանված այն գույքի, որի նկատմամբ բռնագանձում չի կարող տարածվել, կամ որի պահպանման ժամկետը չի գերազանցում 30 օրը: Արգելանքն առաջնահերթության կարգով կիրառվում է նախ՝ հարկ վճարողի բանկային հաշիվների նկատմամբ, ապա՝ հարկ վճարողի անշարժ գույքի նկատմամբ, այնուհետև՝ հարկ վճարողի այլ ակտիվների նկատմամբ: Դատարանի վճռից հետո հարկային մարմինն ապահովում է բռնագանձված գույքի իրացումը՝ ՀՀ կառավարության 11.05.02թ թիվ 520 որոշմամբ սահմանված կարգով: Հարկային մարմնի կողմից հարկ վճարողի գույքի արգելադրումից հետո՝ **30-օրյա ժամկետում** դատարանի **վճիռը չապահովելու դեպքում** հարկ վճարողի գույքը **համարվում է արգելանքից հանված**:

Որպես հարկային պարտավորությունների կատարման ապահովման միջոց՝ հարկային մարմնի և հարկ վճարողի միջև կարող է կնքվել **գրավի պայմանագիր**՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Հարկային օրենսդրությունը թույլ է տալիս նաև հասարակության կողմից հսկողություն իրականացնել հարկ վճարողների հարկային կարգապահության նկատմամբ: Այսպես՝ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 30 հոդվածի համաձայն, հարկային մարմինները ՀՀ կառավարության 27.04.06թ. թիվ 582-Ն սահմանած ձևով և կարգով, ցանկերի տեսքով հրապարակում են տեղեկատվություն՝

1) մինչև հաշվետու տարվան հաջորդող տարվա հուլիսի 1-ը՝

- ա) հաշվետու տարվա արդյունքներով հարկային վնասներ հայտարարագրած և ապառքներ կուտակած հարկ վճարողների վերաբերյալ,
- բ) օգտակար հանածոների արդյունահանման լիցենզիա, թույլտվություն կամ արտոնագրեր ունեցող, սակայն գործունեություն չիրականացնելու մասին հայտարարություն կամ զրոյական հաշվարկ-հաշվետվություններ ներկայացրած հարկ վճարողների վերաբերյալ,
- գ) հաշվետու տարվան նախորդող և հաշվետու տարում «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածով սահմանված շահութահարկի հիսուն և հարյուր տոկոս նվազեցման արտոնությունից օգտվող օտարերկրյա ներդրումներով ռեզիդենտ կազմակերպությունների վերաբերյալ,
- դ) հաշվետու տարվա արդյունքներով ՀՀ պետական բյուջե 50 մլն դրամ և ավելի շահութահարկ վճարած հարկ վճարողների վերաբերյալ,
- ե) հաշվետու տարվա արդյունքներով ՀՀ պետական բյուջե 1.0 մլն դրամ և ավելի շահութահարկ վճարած բանկերի և նրանց կողմից վճարված շահութահարկի մեծության վերաբերյալ,
- զ) հաշվետու տարվա արդյունքներով ՀՀ պետական բյուջե 3 մլն դրամ և ավելի եկամտահարկ վճարած հարկային գործակալների վերաբերյալ,
- է) հաշվետու տարվա արդյունքներով պարզեցված հարկ վճարողներին պատկանող խանութների մասով ցույց տված 50.0 մլն դրամ և ավելի գումարի չափով իրացման շրջանառություն ունեցող և հաշվետու տարվա ընթացքում 15.0 մլն դրամը գերազանցող ապրանքային մնացորդ ունեցող և հարկման ընդհանուր կարգին անցած պարզեցված հարկ վճարողների վերաբերյալ.

2) մինչև յուրաքանչյուր եռամսյակին հաջորդող ամսվա 25-ը՝

- առաջին 300 խոշոր հարկ վճարողների ցանկերը և նրանց կողմից ֆինանսական տարվա սկզբից վճարված հարկերի մեծությունները՝ հաշվարկված աճողական կարգով, իսկ առաջին 1000 խոշոր հարկ վճարողների ցանկերը և նրանց կողմից ֆինանսական տարվա սկզբից վճարված հարկերի մեծությունները՝ հաշվարկված աճողական կարգով, տեղադրվում են հարկային մարմնի պաշտոնական ինտերնետային կայքում:

4.2. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՊԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽԱՆՏԵԼՈՒ ՀԱՍԱՐ ԿԱՐԳԱԿԱՆ ԵՎ ԲՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՆՏԿՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Հարկային կարգապահության խախտումներն առաջացնում են օրենքով սահմանված պատասխանատվություն: Պատասխանատվությունն ընդհանուր կերպով կարելի է բնորոշել որպես *հարկադրական ներգործության ձև, հատուկ սանկցիաների կիրառություն, որն իրավախախտի համար առաջացնում է անշահավետ հետևանքներ, նրան հարկադրում է կատարել մինչև իրավախախտումը գորշություն չունեցող լրացուցիչ պարտավորություն և (կամ) սահմանափակում է նրա առանձին իրավունքները և (կամ) ազատությունները:*

Պատասխանատվության տեսակներն ըստ բնույթի կարելի է խմբավորել որպես **ֆինանսական, վարչական և քրեական** պատասխանատվության տեսակներ: Ֆինանսական պատասխանատվության տեսակները սահմանված են «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով և համապատասխան վճարատեսակների մասին օրենքներով և կիրառվում են բոլոր հարկ վճարողների նկատմամբ (այդ թվում՝ իրավաբանական անձանց նկատմամբ), իսկ վարչական կամ քրեական պատասխանատվության կարող են ենթարկվել միայն ֆիզիկական անձինք (հարկ վճարողների պատասխանատու պաշտոնատար անձինք)՝ անձամբ իր կողմից և իր մեղքով կատարված խախտման համար: Վարչական կամ քրեական պատասխանատվության միջոցները ֆինանսականից տարբերվում են նաև դրանց կիրառման վարույթներով (ընթացակարգերով) և կարգավորվում են, համապատասխանաբար, վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով կամ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքերով:

Վարչական պատասխանատվությունը կիրառվում է **վարչական տույժ** նշանակելու միջոցով, որի տեսակներից է **տուգանքը**: Հարկային և այլ պարտադիր վճարների մասին օրենսդրության բնագավառում վարչական իրավախախտումների համար Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով, որպես վարչական տույժի տեսակ, նախատեսված է միայն տուգանքը: «Վարչական տույժ» և «վարչական տուգանք» հասկացությունները **չպետք է շփոթել** հարկային և այլ պարտադիր վճարների մասին օրենսդրությամբ նախատեսված տույժերի և տուգանքների հետ: Վարչական տուգանքն ընդամենը վարչական տույժի տեսակներից մեկն է, ներառվում է «վարչական տույժ» հասկացության մեջ:

Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով պատասխանատվություն է սահմանված հիմնականում հարկային կարգապահության հետևյալ խախտումների համար.

«Հոդված 165. ԱՐԺՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՅԼ ԱԿՏԵՐԻ ԽԱՆՏՈՒՄՆԵՐԸ

Հայաստանի Հանրապետությունում ապրանքների իրացման, աշխատանքների կատարման, ծառայությունների մատուցման փողային գնանշումները, ինչպես նաև այդ գործարքների դիմաց դրամական (փողային) վճարումները Հայաստանի Հանրապետության դրամով իրականացնելու պահանջը չկատարելը, ինչպես նաև արժու-

թային հարաբերությունները կարգավորող օրենքներով և իրավական այլ ակտերով սահմանված այլ պահանջներ չկատարելը՝

առաջացնում են տուգանքի նշանակում՝ խախտման գումարի չափով, բայց ոչ պակաս, քան նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով, ընդ որում՝ յուրաքանչյուր պահանջի մի քանի խախտումներ թույլ տալու դեպքում յուրաքանչյուր խախտումը համարվում է մեկ խախտում:

Նույն խախտումը, որը կատարվել է կրկին անգամ՝ վարչական տույժի միջոցներ կիրառելուց հետո, մեկ տարվա ընթացքում՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ խախտման գումարի չափով, բայց ոչ պակաս, քան նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի չափով, ընդ որում՝ յուրաքանչյուր պահանջի մի քանի խախտումներ թույլ տալու դեպքում յուրաքանչյուր խախտումը համարվում է մեկ խախտում:

Սույն հոդվածով նախատեսված իրավախախտում չի համարվում պաշտոնատար անձանց կողմից իրենց իրավասությունների սահմաններում վերահսկողական նպատակներով իրականացվող՝ սույն հոդվածով նախատեսված գործողության կամ գործողությունների կատարումը:

Վոդված 169. ԱՊՕՐԻՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՄ ԶԲԱՂՎԵԼԸ

Ապօրինի ձեռնարկատիրությանը զբաղվելը, այսինքն՝ առանց պետական գրանցման ձեռնարկատիրական գործունեությանը զբաղվելը կամ առանց լիցենզիայի պետական լիցենզավորման ենթակա տնտեսական գործունեությանը զբաղվելը կամ պետական մենաշնորհի հանդիսացող ձեռնարկատիրական գործունեությանը ապօրինի զբաղվելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնհինգապատիկից մինչև երեսնապատիկի չափով:

Ապօրինի շահումով խաղեր կամ խաղատնային գործունեություն կազմակերպելը, այսինքն՝ առանց համապատասխան լիցենզիայի շահումով խաղերով կամ խաղատնային գործունեությանը զբաղվելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ այդպիսի գործունեությանը զբաղվելու լիցենզիա ստանալու համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի հնգապատիկի չափով:

Առանց համապատասխան լիցենզիայի արտարժույթի առուվաճառքի իրականացումը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

Նույն խախտումը, որը վարչական տույժի միջոցներ կիրառելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, կատարվել է կրկին անգամ՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի չափով:

**Շոդված 169.1. ՄՁՎԱՊԱՆՎԱՆ ՄՁՎԱՈՈՒՄԸ (ԳՐԱՆՑՈՒՄԸ)
ԽԱՆՏՈՒՄՈՎ ՎԱՐԵԼԸ, ԵՐԲ ԴԱ ՎԱՐՈՂ Է ՍՈՒՋԱՑՆԵԼ (ՍՈՒՋԱՑՐԵԼ Է)
ՄԱՐԿԻ ԿԱՍ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ
ՆՎԱՋԵՑՈՒՄ ԿԱՍ ՄՁՏԱՐԱՐԱԳԻՐԸ (ՔԱՏԱՈՒԹՅԱՄԲ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ
ԱՆՁԱՆՑ ԳՈՒՅՔԻ ԵՎ ԵՎԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ՄՁՏԱՐԱՐԱԳՐԻ), ՄՁՎԱՐԿԸ
ՍԱՄԱՆՎԱԾ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԶՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼԸ**

ՄՁՎԱՊԱՆՎԱՆԻ ԽԱՎԱՌՈՒՄԻ ԲԱՅԻ, ՕՐԵՆՍՊՐՈՒՅՋԱԾ ԵՄԽԱՏԵՍՎԱԾ ԱՅԻ ԽԱՎԱՌՈՒՄ (ԳՐԱՆԿՈՒՄ) ՄՎԱՐԵԼԸ ԿԱՍ ՃԵՆՏԱՐԿԱՏԻՐԱԿԱՆ ԳՐԾՈՒՆԵՄՅԱՆ ԱՄԱՐԿԱՆԵՐԸ ՄՐԱՆԿԵԼԸ ԿԱՍ ԽԱՎԱՌՈՒՄԸ (ԳՐԱՆԿՈՒՄԸ) ԱՅԻՎԻՍԻ ԽԱՎԱՌՈՒՄՈՎ ՄՎԱՐԵԼԸ ԿԱՍ ԽԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐԻ (ՔԱՅԱՌՈՒՅՋԱԾ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԱՆՃԱՆԿ ԳՈՒՅՔԻ և ԵԿԱՄՈՒՄՆԵՐԻ ԽԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐԻ) ԿԱՍ ԽԱՎԱՐԿԻ ԿԱՍ ԽԱՎԵՏՎՈՒՅՋԱՆ (ԱՅԻ ՔՈՒՄ՝ ԽԱՎԱՊԱՆՎԱՆԻ) ԿԱՍ ԽԱՐԿՄԱՆ ԿԱՍ ՎԱՐՏԱՊԻՐ ՍՈՑԻԱԿԱՆ ԱՎԱՏՈՎԱԳՐՈՒՅՋԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ ԽԻՄՔ ԽԱՆՊԻՍԱԿՈՂ ԱՅԻ ՎԱՏԱՌՈՒՅՔԻ ՄՆՁ ԱՅԻՎԻՍԻ ԿԵՂԾ ՄՎՅԱԼՆԵՐ ՄՈՅՆԵԼԸ, ՈՐՈՆՔ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԱՄԱՋԱԿՆԵԼ (ԱՄԱՋԱԿՐԵԼ ԵՆ) ԽԱՐԿԻ ԿԱՍ ՎԱՐՏԱՊԻՐ ՍՈՑԻԱԿԱՆ ԱՎԱՏՈՎԱԳՐՈՒՅՋԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ ՆՎԱԳԵՄՈՒՄ՝

աՄԱՋԱԿՆՈՒՄ Է ՄՈՒԳԱՆՔԻ ՆՂԱՆԱԿՈՒՄ՝ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ՆՎԱԳԱԳՈՒՄՆ ԱՅԽԱՏԱՎԱՐԾԻ ՄԱՏՆԻՏԻՆԱԿԱՏԻԿԻ ՄԻՆՆԻ ՔԱՏՆԻՏԻՆԱԿԱՏԻԿԻ ՄՎԻՈՎ:

ՄԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐԸ (ՔԱՅԱՌՈՒՅՋԱԾ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԱՆՃԱՆԿ ԳՈՒՅՔԻ և ԵԿԱՄՈՒՄՆԵՐԻ ԽԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐԻ) ԿԱՍ ԽԱՎԱՐԿԸ ԿԱՍ ՕՐԵՆՔՈՎ ԿԱՍ ԱՅԻ ԽՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐՈՎ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ԱՅԻ ՎԱՏԱՌՈՒՅՐ, ՔԱՅԱՌՈՒՅՋԱԾ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԽԱՎԵՏՎՈՒՅՋՈՒՆՆԵՐԻ, ԽԱՐԿԱՅԻՆ ՄԵՏՈՒՅՋԱՆ ԿԱՍ ՍՈՑԻԱԿԱՆ ԱՎԱՏՈՎԱԳՐՈՒՅՋԱՆ ՎԵՄԱԿԱՆ ԽԻՄՆԱՊՐԱՄԻ ՄԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ ԿԱՍ ՕՐԵՆՔՈՎ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ՊԵՎՔԵՐՈՒՄ ՄԵՂԱԿԱՆ ԽՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ԺԱՆԿԵՄՈՒՄ ՄԵՐԿԱՅԱԿՆԵԼ՝

աՄԱՋԱԿՆՈՒՄ Է ՄՈՒԳԱՆՔԻ ՆՂԱՆԱԿՈՒՄ՝ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ՆՎԱԳԱԳՈՒՄՆ ԱՅԽԱՏԱՎԱՐԾԻ ՄԱՏՆԱՎԱՏԻԿԻ ՄԻՆՆԻ ՔԱՏՆԱՎԱՏԻԿԻ ՄՎԻՈՎ:

Շոդված 169.5. ԶՁՎԱԿԵՐՊԱԾ ԱՃԽԱՏՈՂ ՊԱՆԵԼԸ

ԿԱԳՄԱԿԵՐՊՈՒՅՋՈՒՄ ԿԱՍ ԱՆԽԱՏ ՃԵՆՏԱԿԱՏԻՐՈՂ ՄՈՒՄ ԱՄԱՆԿ ՄԱՅԱՏԱՆԻ ՄԱՐԱՎԵՄՈՒՅՋԱՆ ՕՐԵՆՍՊՐՈՒՅՋԱԾ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ԿԱՐԳՈՎ ՃՆԱԿԵՐՎԵԼՈՒ ԱՅԽԱՏՈՂ ՎԱՏԵԼ՝

աՄԱՋԱԿՆՈՒՄ Է ՄՈՒԳԱՆՔԻ ՆՂԱՆԱԿՈՒՄ՝ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ՆՎԱԳԱԳՈՒՄՆ ԱՅԽԱՏԱՎԱՐԾԻ ԽԻՏՆԱՎԱՏԻԿԻ ՄՎԻՈՎ՝ ՅՈՐԱՔԱՆՂՈՒՐ ՄՃՆԱԿԵՐՎԱԾ ԱՅԽԱՏՈՂԻ ԽԱՄԱՐ:

ՄՈՒՄ ԽԱՎԱՌՈՒՄՈՎ ՄՎԱՐՅԱԿԱՆ ՄՈՒՄ ՆՂԱՆԱԿՎԵԼՈՒ ԽԵՄՈ՝ ՄՆԵԿ ՄԱՐՎԱ ՂՆՔԱԿՔՈՒՄ, ԿՐԿԻՆ ԱՆԳԱՄ ԿԱՏԱՐԵԼ՝

աՄԱՋԱԿՆՈՒՄ Է ՄՈՒԳԱՆՔԻ ՆՂԱՆԱԿՈՒՄ՝ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ՆՎԱԳԱԳՈՒՄՆ ԱՅԽԱՏԱՎԱՐԾԻ ԽԱՐՅՈՐԱՎԱՏԻԿԻ ՄՎԻՈՎ՝ ՅՈՐԱՔԱՆՂՈՒՐ ՄՃՆԱԿԵՐՎԱԾ ԱՅԽԱՏՈՂԻ ԽԱՄԱՐ:

ՄՈՒՄ ԽՈՂՎԱԾՈՎ ՍԱՏՄԱՆՎԱԾ ՄՈՒԳԱՆՔՆԵՐԸ ՄԵՆ ԿԻՐԱՄՈՒՄ ՄՎԱՐԾՈՒ ԱՅԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ԱՅԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՎԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ ԳՐԱՆԿԱՄԱՏՅԱՆՂ, ԽՍԿ ՎԵՄԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ և ՄԵՂԱԿԱՆ ԽՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ՝ ԱՅԽԱՏԱՆՔԻ ՂՆՂՈՒՄ-

ման և աշխատանքից ազատման հրամանագիրքը վարելու և պահպանելու կարգի խախտման դեպքերում:

Հոդված 169.7. ԱՁԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՈՐԾԱՏՈՒԻ ԱՁԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ ԳՐԱՆՑԱՄԱՏՅԱՆՈՒՄ ԶԳՐԱՆՑԵԼԸ, ԻՆՉՊԵՍ ՆԱԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ ԱՁԽԱՏԱՆՔԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԵՎ ԱՁԽԱՏԱՆՔԻՑ ԱԶՏՄԱՆ ԵՐԱՄԱՆԱԳՐՔԻ ՎԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ԽԱԽՏԵԼԸ

Վարձու աշխատողների հետ կնքված աշխատանքային պայմանագիրը սահմանված ժամկետում գործատուի աշխատանքային պայմանագրերի գրանցամատյանում չգրանցելը կամ աշխատանքային պայմանագրերի գրանցամատյան չվարելը, ինչպես նաև պետական մարմիններում և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում աշխատանքի ընդունման և աշխատանքից ազատման հրամանագրքի վարման սահմանված կարգը խախտելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

Նույն խախտումը, որը կատարվել է կրկին անգամ վարչական տույժի միջոցներ կիրառելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի չափով:

Հոդված 169.9. ԸՆԾՎԱՊԱՇԱԿԱՆ ԸՆԾՎԱՌՈՒՄ ԶՎԱՐԵԼԸ

Հաշվապահական հաշվառում չվարելը՝ տնտեսական գործառնությունների համընդհանուր և անընդհատ փաստաթղթային հաշվառման միջոցով կազմակերպության ակտիվների, սեփական կապիտալի, պարտավորությունների վիճակի ու շարժի վերաբերյալ, դրամական արտահայտությամբ, տեղեկատվության հավաքման, գրանցման և ընդհանրացման համակարգ չունենալը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով:

Նույն խախտման կատարումն այն անձի կողմից, ով նշված խախտման համար վարչական տույժի է ենթարկվել մեկ տարվա ընթացքում՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրիսնապատիկի չափով:

Հոդված 169.10. ԸՆԾՎԱՊԱՇԱԿԱՆ ԸՆԾՎԱՌՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԶՍԱՀՄԱՆԵԼԸ

Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն չսահմանելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկի չափով:

Հողված 169.11. ՀԱՉԱՊՈՒՆԱԿԱՆ ՀԱՉԱՍՈՍԱՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ ԵՎ ԱՅԼ ՏԵՐԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՉՊԱՇՊԱՆԵԼԸ

Հաշվապահական հաշվառման փաստաթղթերը, ինչպես նաև համակարգչային (էլեկտրոնային) կրիչների վրա գտնվող տեղեկատվությունը՝ սկզբնական հաշվառման փաստաթղթերը, գրանցամատյանները, ֆինանսական հաշվետվությունները, հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությանը վերաբերող փաստաթղթերը, հաշվապահական հաշվառման մեքենայական մշակման ծրագրերն օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում չպահպանելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով:

Հողված 169.12. ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՉՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՉՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼԸ ԿԱՍ ԴՐԱՆՔ ՉՐԱՊԱՐԱԿԵԼԸ

Օրենքով սահմանված դեպքերում և ժամկետներում ֆինանսական հաշվետվությունները պետական մարմիններ չներկայացնելը կամ դրանք օրենքով սահմանված կարգով և ժամկետներում չհրապարակելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով:

Տուգանքի նշանակման օրվանից հետո՝ երեսուր օրվա ընթացքում, ֆինանսական հաշվետվությունները պետական մարմիններ չներկայացնելը կամ դրանք օրենքով սահմանված կարգով չհրապարակելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատիկի չափով:

Հողված 169.13. ՀՐԱՊԱՐԱԿՎՈՂ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՉՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՉՈՐԱԿԱՎՈՐՎԱԾ ՀԱՉԱՊՈՒՆ ԿՈՂՄԻՑ ՍՏՈՐԱԳՐԵԼԸ ԿԱՍ ԱՆՍՏՈՐԱԳԻՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼԸ

Հրապարակվող ֆինանսական հաշվետվությունները ստորագրելը հաշվապահի կողմից, որը որակավորված չէ հաշվապահական հաշվառումը կարգավորող պետական մարմնի սահմանած կարգով, կամ անստորագիր ներկայացնելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով:

Նույն խախտման կատարումն այն անձի կողմից, ով նշված խախտման համար վարչական տույժի է ենթարկվել անմիջապես նախորդող ժամանակաշրջանի ֆինանսական հաշվետվությունները ներկայացնելիս՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրհիսնապատիկի չափով:

**Շոբակաճ 169.14. ԻՐ ԱՆՎԱՆՄԱՆ ՄԵՋ ԱՈԱՆՑ ԼԻՑԵՆԶԻԱՅԻ
ՉՈՒՒՅԼԱՏՐՎԱԾ ԲԱՈՒԵՐՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼԸ**

Առանց համապատասխան լիցենզիա ստանալու՝ օրենքով սահմանված բառերը կամ դրանց ածանցյալներն իր անվանման մեջ վեց ամսից ավելի ժամկետով օգտագործելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով:

Տուգանքի նշանակման օրվանից հետո՝ չորսամսյա ժամկետում, խախտումը չվերացնելը՝ լիցենզիա չստանալը կամ անվանափոխություն չկատարելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

**Շոբակաճ 169.15. ԹԱՆԿԱՐԺԷ ՄԵՏԱՂՆԵՐԻՑ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ ԻՐԵՐԻ
ՇԱՐԳՈՐԾՄԱՆ ԵՎ ՇԱՐԳԱԴՐՈՇՄԱՆ, ԹԱՆԿԱՐԺԷ ՄԵՏԱՂՆԵՐԻ
ՉՏԱՐԿՄԱՆ, ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՉՈՒԼԱԿՏՈՐՆԵՐԻ, ՄՏԱՆԴԱՐՏԱՑՎԱԾ
ՉՈՒԼԱԿՏՈՐՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԱՊՕՐԻՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼԸ**

Ապօրինի թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, թանկարժեք մետաղների գտարկման, բանկային ձուլակտորների, ստանդարտացված ձուլակտորների արտադրության գործունեություն կազմակերպելը, այսինքն՝ առանց համապատասխան լիցենզիայի թանկարժեք մետաղներից պատրաստված իրերի հարգորոշման և հարգադրոշման, թանկարժեք մետաղների գտարկման, բանկային ձուլակտորների, ստանդարտացված ձուլակտորների արտադրությամբ զբաղվելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ տվյալ գործունեությամբ զբաղվելու համար սահմանված պետական տուրքի 20-ապատիկի չափով:

**Շոբակաճ 169.17. ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԳՈՒՅՔԻ
ԵՎ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ՇԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐԻ ՄԵՋ ԿԵՐԾ ՏՎՅԱԼՆԵՐ ՄՏՑՆԵԼԸ
ԿԱՄ ՇԱՅՏԱՐԱՐԱԳԻՐԸ ՍԱՇՄԱՆՎԱԾ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ՉՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼԸ**

Ֆիզիկական անձանց գույքի և եկամուտների հայտարարագրի մեջ գույքի կամ եկամուտների վերաբերյալ կեղծ տվյալներ մտցնելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնհինգապատիկից մինչև քսանհինգապատիկի չափով, իսկ քաղաքական կամ հայեցողական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց համար՝ հիսնապատիկից մինչև հարյուրապատիկի չափով:

Հայտարարագիրը հարկային մարմիններ սահմանված ժամկետում չներկայացնելը՝

առաջացնում է նախազգուշացում:

Նախազգուշացումից հետո՝ 30 օրվա ընթացքում, հայտարարագիրը չներկայացնելը առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատա-

վարձի երեսնապատիկի չափով, իսկ քաղաքական կամ հայեցողական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց համար՝ երկուհարյուրապատիկի չափով:

(Այս հոդվածն ուժի մեջ է մտնում 2008 թվականի հունվարի 1-ից):

Հոդված 170.3. ՀԱՐԿԵՐԸ ԵՎ ՊԱՐՏԱՂԻՐ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԳՎՃԱՐԵԼԸ

Հարկերը և պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարումները սահմանված ժամկետներում չվճարելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնապատիկից մինչև քսանապատիկի չափով:

Հոդված 170.4. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏԵՍՉՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ ՍԱՐՄԱՆՎԱԾ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ՀԱՉՎԱՌՄԱՆ ԳՎԱՆՁՆԵԼԸ

Հարկային տեսչության մարմիններում սահմանված ժամկետում հաշվառման չկանգնելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնապատիկից մինչև քսանապատիկի չափով:

Հոդված 170.6. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏԵՍՉՈՒԹՅԱՆ ԿԱՍ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՍԱՐՄԱՆՎԱԾ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՆԱԴՐՈՂԵԼԸ ԿԱՍ ՍԽԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՂՈՂԵԼԸ

Օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով նախատեսված դեպքերում իրավաբանական անձի կամ իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող ձեռնարկության պաշտոնատար անձի կամ անհատ ձեռներեցի կամ պետական կառավարման կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի պաշտոնատար անձի կողմից հարկ վճարողի կամ պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարումներ կատարողի հետ կատարված գործառնությունների, ինչպես նաև իրենց կողմից և իրենց հաշվին ֆիզիկական անձին վճարված եկամուտների և պահված հարկերի կամ պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարումների մասին տվյալները, հարկման նպատակով օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով նախատեսված անհրաժեշտ այլ տվյալներ հարկային տեսչության կամ սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամի տարածքային մարմիններ սահմանված ժամկետում չհաղորդելը կամ սխալ տվյալներ հաղորդելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնապատիկից մինչև տասնհինգապատիկի չափով:

Նույն արարքը, որը նպաստել է հարկ կամ պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարումներ վճարողի կողմից հարկվող օբյեկտը (հարկը) կամ պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարումը թաքցնելուն՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնհինգապատիկից մինչև քսանապատիկի չափով:

**Շոդված 170.7. ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇՆԵՐ ՕՏԱՐԵԼԸ
ԿԱՍ ԱՊՕՐԻՆԻ ԶԵՌՔ ԲԵՐՎԱԾ ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐՈՎ
ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ԴՐՈՇՄԱՎՈՐԵԼԸ**

Սահմանված կարգով ձեռք բերված կամ օգտագործված ակցիզային դրոշմանիշերն օտարելը, եթե դրանց քանակը չի գերազանցում հիսուն հատը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ օտարված յուրաքանչյուր դրոշմանիշի համար՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի չափով:

Նույն արարքը, եթե օտարված դրոշմանիշերի քանակը կազմում է հիսունից մինչև հազար հատ՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ օտարված յուրաքանչյուր դրոշմանիշի համար՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հնգապատիկի չափով:

Այօրինի ձեռք բերված ակցիզային դրոշմանիշերով ապրանքներ դրոշմավորելը, եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշված) գներով չի գերազանցում երկու հարյուր հազար դրամը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից մինչև երեքհարյուրապատիկի չափով:

**Շոդված 170.8. ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐՈՎ ԴՐՈՇՄԱՎՈՐՄԱՆ
ԵՆԹԱԿԱ ԶՐՐՈՇՄԱՎՈՐԿԱԾ (ԶԿԵՐԱԴՐՈՇՄԱՎՈՐԿԱԾ) ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
ԻՐԱՑՆԵԼԸ**

Ակցիզային դրոշմանիշերով դրոշմավորման ենթակա չդրոշմավորված (չվերադրոշմավորված) չդրոշմավորված ապրանքներ իրացնելը, եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշված) գներով չի գերազանցում երկու հարյուր հազար դրամը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից մինչև երեքհարյուրապատիկի չափով:

**Շոդված 170.9. ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐՈՎ
ԴՐՈՇՄԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ ԽԱՒՏԵԼԸ**

Ակցիզային դրոշմանիշերի մեկից ավելի անգամ օգտագործման հնարավորությունը չբացառող ձևով կամ դրոշմավորման ենթակա ապրանքները ոչ այդ արտադրատեսակի դրոշմավորման համար տրամադրված ակցիզային դրոշմանիշերով դրոշմավորված, ինչպես նաև որոշակի տարողության համար տրամադրված դրոշմանիշերով այլ տարողություն ունեցող տարաներով (տուփերով) տարայավորված՝ դրոշմավորված ապրանքներն իրացնելը, եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշված) գներով չի գերազանցում երկու հարյուր հազար դրամը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկից մինչև հարյուրապատիկի չափով:

**Տողված 170.12. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈՐՄԻՑ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԻՐԱՑՄԱՆ ՀԱՍԱՐ
ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԻՑ ՀԵՏՈ ՈՐՈՇԱԿԻ ԹՎԱԳՐՈՒՄՈՎ
ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐՈՎ ԴՐՈՇՄԱՎՈՐՎԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԻՐԱՑՈՒՄԸ**

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից սահմանված՝ որոշակի թվագրումով դրոշմանիշերով դրոշմավորված ապրանքների իրացման թույլատրելի ժամկետներից հետո այդպիսի ապրանքներ իրացնելը, եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշված) գներով չի գերազանցում հարյուր հազար դրամը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 100-ապատիկից մինչև 300-ապատիկի չափով:

Նույն արարքը, որը կրկնվում է վարչական տուգանք նշանակելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, կամ եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշված) գներով գերազանցում է հարյուր հազար դրամը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 300-ապատիկից մինչև 500-ապատիկի չափով:

**Տողված 182.1. ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏԵՍՉՈՒԹՅԱՆ ԿԱՍ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ
ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ, ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՏԵՍՉԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ,
ԱՃԽԱՏԱՆՔԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՏԵՍՉՈՒԹՅԱՆ ԱՃԽԱՏԱՆՔԻՆ ԽՈՉՁԵՂՈՒՄԵԼԸ**

Հարկային տեսչության կամ սոցիալական ապահովագրության պետական հիմնադրամի տարածքային մարմինների, բնապահպանական տեսչական մարմինների, աշխատանքի պետական տեսչության պաշտոնատար անձի՝ իր պարտականությունները կատարելու ընթացքում օրինական պահանջները չկատարելը կամ կապարակնելով կամ այլ կերպ կնքված տարածքների կամ գույքի պահպանությունը չապահովելը կամ հարկային տեսչության կամ կենսաթոշակային և զբաղվածության հիմնադրամի, բնապահպանական տեսչական մարմինների աշխատանքին այլ կերպ խոչընդոտելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում քաղաքացիների նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, իսկ պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ հարյուրապատիկի չափով:

ՇՇ քրեական օրենսգրքով պատասխանատվություն է սահմանված հիմնականում հարկային կարգապահության հետևյալ խախտումների համար.

«Շոքված 188. ԱՊՕՐԻՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Առանց պետական գրանցման կամ առանց հատուկ թույլտվության (լիցենզիայի) լիցենզավորման ենթակա կամ օրենքով արգելված ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնելը՝ զուգորդված՝ անձանց կամ կազմակերպություններին կամ պետությանը զգալի վնաս պատճառելով՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկից չորսհարյուրապատիկի չափով, կամ կալանքով՝ երկուսից երեք ամիս ժամկետով:

2. Նույն արարքը՝ զուգորդված՝ անձանց կամ կազմակերպություններին կամ պետությանը խոշոր վնաս պատճառելով՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երեքհարյուրապատիկից հինգհարյուրապատիկի չափով, կամ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:

3. Նույն արարքը, որը՝

1) զուգորդվել է անձանց կամ կազմակերպություններին կամ պետությանն առանձնապես խոշոր չափի վնաս պատճառելով,

2) կատարվել է կազմակերպված խմբի կողմից՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի ութհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով, կամ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ առավելագույնը հինգ տարի ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

4. Սույն հոդվածում զգալի չափի վնաս է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատիկից մինչև հազարապատիկի չափով գումարը, խոշոր չափի վնաս՝ հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հազարապատիկից մինչև երկուհազարապատիկի չափով գումարը, իսկ առանձնապես խոշոր չափ՝ հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը գերազանցող գումարը:

Շոքված 188.1. ԱՌԱՆՑ ԼԻՑԵՆԶԻԱՅԻ ԱՐՏԱՐԺՈՒՅԹԻ ԱՌՈՒՎԱՃԱՌՔԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ

1. Առանց համապատասխան լիցենզիայի արտարժույթի առուվաճառքի իրականացումը, որը կատարվել է արտարժույթի երկու հարյուր հազար դրամի փոխանակման ձևով՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի վեցհարյուրապատիկից ութհարյուրապատիկի չափով, կամ կալանքով՝ երկուսից երեք ամիս ժամկետով:

2. Նույն արարքը, որը կատարվել է մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ կամ կազմակերպված խմբի կողմից՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի ութհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով, կամ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ առավելագույնը հինգ տարի ժամկետով, կամ ազատագրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

Շողաժ 189. ԿԵՂԾ ԶԵՆՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Կեղծ ձեռնարկատիրությունը՝ առանց ձեռնարկատիրական կամ բանկային գործունեություն իրականացնելու մտադրության առևտրային կազմակերպություն ստեղծելը, որի նպատակը վարկեր ստանալը, հարկերից խուսափելը, գերավճարներ առաջացնելը, նյութական այլ օգուտներ քաղելը կամ արգելված այնպիսի գործունեություն թաքցնելն է, որը խոշոր վնաս է պատճառել քաղաքացիներին, կազմակերպություններին կամ պետությանը՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երեքհարյուրապատիկից հինգհարյուրապատիկի չափով, կամ ազատագրկմամբ՝ առավելագույնը չորս տարի ժամկետով:

2. Առանց ապրանքների մատակարարման կամ առանց ծառայությունների մատուցման կեղծ փաստաթղթեր տրամադրելը, ծախսերի կամ եկամուտների վերաբերյալ կեղծ փաստաթղթեր կազմելը և ներկայացնելը, որը խոշոր վնաս է պատճառել՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի չորսհարյուրապատիկից հինգհարյուրապատիկի չափով, կամ ազատագրկմամբ՝ մինչև երեք տարի ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի երկրորդ մասով նախատեսված արարքը, որի հետևանքով առանձնապես խոշոր վնաս է պատճառվել՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով, կամ ազատագրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

4. Սույն հոդվածի առաջին մասում խոշոր վնաս է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկը գերազանցող գումարը (արժեքը):

Սույն հոդվածի երկրորդ մասում խոշոր վնաս է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատիկը գերազանցող գումարը (արժեքը):

Սույն հոդվածի երրորդ մասում առանձնապես խոշոր վնաս է համարվում հան-
ցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հազարա-
պատիկը գերազանցող գումարը (արժեքը):

5. Սույն օրենսգրքի 189-րդ, 193-րդ, 194-րդ, 205-րդ և 206-րդ հոդվածներով նա-
խատեսված արարքներն առաջին անգամ կատարած անձն ազատվում է քրե-
ական պատասխանատվությունից, եթե նա հատույում է հանցագործությամբ
պատճառված վնասը և հաշվարկված տույժերն ու տուգանքները:

Հոդված 193. ԿԱՆԽԱՍՏԱԾՎԱԾ ՄԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կանխամտածված սնանկությունը՝ պարտապանի հիմնադիրների (մասնակից-
ների) կամ նրան՝ կատարման համար պարտադիր ցուցումներ տալու կամ նրա
որոշումները կանխորոշելու հնարավորություն ունեցող այլ անձանց, այդ թվում՝
պարտապանի ղեկավարի, հավասարապես՝ նաև անհատ ձեռնարկատիրոջ կողմից
անվճարունակության հատկանիշների կանխամտածված ստեղծումը կամ դրանց չա-
փի ավելացումը սեփական կամ այլ անձանց շահերից էլնելով, և եթե պարտապա-
նին կամ պարտատերերին պատճառվել է խոշոր վնաս՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատի-
կից հազարապատիկի չափով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երեք տա-
րի ժամկետով:

Հոդված 203. ԿԵՂԾ ԿՃԱՐԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼԸ ԿԱՍ ԻՐԱՑՆԵԼԸ

1. Կեղծ վճարային փաստաթղթեր՝ արժեթղթեր կամ արժույթ կամ արժեթուղթ
չհամարվող, սակայն գույքային իրավունքների մասին վկայող, դրանք սահմա-
նող կամ տրամադրող այլ փաստաթղթեր իրացնելու նպատակով պատրաստե-
լը կամ իրացնելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:

2. Նույն արարքները, որոնք կատարվել են՝

- 1) խոշոր չափերով,

- 2) մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ՝

պատժվում են ազատազրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով՝ գույքի բռ-
նագրավմամբ կամ առանց դրա:

3. Սույն հոդվածի առաջին կամ երկրորդ մասով նախատեսված արարքները,
որոնք կատարվել են՝

- 1) առանձնապես խոշոր չափերով,

- 2) կազմակերպված խմբի կողմից՝

պատժվում են ազատազրկմամբ՝ չորսից ինը տարի ժամկետով՝ գույքի բռ-
նագրավմամբ կամ առանց դրա:

4. Սույն հոդվածում խոշոր չափ է համարվում հանցագործության պահին սահ-
մանված նվազագույն աշխատավարձի երեքհազարապատիկը գերազանցող

գումարը (արժեքը), իսկ առանձնապես խոշոր չափ է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հինգհազարապատիկը գերազանցող գումարը (արժեքը):

Շոդված 205. ՇԱՐԿԵՐԸ, ՏՈՒՐՔԵՐԸ ԿԱՍ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԱՅԼ ԿՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿՃԱՐԵԼՈՒՑ ՉԱՐԱՍՏՈՐԵՆ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ

1. Հարկերը, տուրքերը կամ պարտադիր այլ վճարումները վճարելույ չարամտորեն խուսափելը օրենսդրությամբ նախատեսված հաշվետվություններ, հաշվարկներ կամ հարկման հիմք հանդիսացող պարտադիր այլ փաստաթղթեր չներկայացնելու կամ նշված փաստաթղթերի մեջ ակնհայտ խեղաթյուրված տվյալներ մտցնելու միջոցով, որը կատարվել է խոշոր չափերով՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով, կամ ազատագրկմամբ՝ մինչև երկու տարի ժամկետով՝ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ առավելագույնը հինգ տարի ժամկետով կամ առանց դրա:
2. Նույն արարքը, որը կատարվել է առանձնապես խոշոր չափերով՝ պատժվում է ազատագրկմամբ՝ երեքից վեց տարի ժամկետով՝ գույքի բռնագրավմամբ կամ առանց դրա:
3. Սույն հոդվածում խոշոր չափ է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկից տասնհինգհազարապատիկը չգերազանցող գումարը, իսկ առանձնապես խոշոր չափ է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի տասնհինգհազարապատիկը գերազանցող գումարը:

Շոդված 206. ԶԱՐԱՔԱՅՈՒ ԿՈՂՄԻՑ ՇԱՐԿ ԿՃԱՐԵԼՈՒՑ ԽՈՒՍԱՓԵԼԸ

1. Քաղաքացու կողմից իր գույքի, եկամուտների մասին հայտարարագիր չարամտորեն չներկայացնելը, երբ հայտարարագիր տալը պարտադիր է, ինչպես նաև հայտարարագրի մեջ եկամուտների կամ ծախսերի վերաբերյալ ակնհայտ խեղաթյուրված տվյալներ մտցնելը, որը հանգեցրել է խոշոր չափերի հարկի չվճարման՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից հինգհարյուրապատիկի չափով, կամ կալանքով՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով:
2. Սույն հոդվածում խոշոր չափ է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկը գերազանցող գումարը (արժեքը):

Հոդված 207. ԿԵՂԾ ԳԻՆԻ, ԿԵՂԾ ՕՂԻ ԿԱՍ ԱԼԿՈՒՐՈՒԱՅԻՆ ԿԵՂԾ ԱՅԼ ԽՍԻՉՔ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼԸ ԵՎ ԻՐԱՑՆԵԼԸ

1. Կեղծ գինի կամ կեղծ օղի կամ ալկոհոլային կեղծ այլ խմիչք իրացման նպատակով պատրաստելը կամ իրացնելը՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով:
2. Նույն արարքը, որը կատարվել է խոշոր չափերով՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի յոթհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով:
3. Սույն հոդվածում խոշոր չափ է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը գերազանցող արժեքը կամ եկամուտը (շահույթը):

Հոդված 208. ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐ ԿԵՂԾԵԼԸ ԿԱՍ ԻՐԱՑՆԵԼԸ

1. Ակցիզային դրոշմանիշեր կեղծելը կամ կեղծ ակցիզային դրոշմանիշեր իրացնելը՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երեքհարյուրապատիկից հինգհարյուրապատիկի չափով կամ ազատագրկմամբ՝ մեկից երեք տարի ժամկետով:
2. Նույն արարքը, որը կատարվել է խոշոր չափերով՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով կամ ազատագրկմամբ՝ երկուսից հինգ տարի ժամկետով:
3. Սույն հոդվածում խոշոր չափ է համարվում հինգ հարյուր հատից ավելի ակցիզային դրոշմանիշեր կեղծելը կամ իրացնելը:

Հոդված 209. ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐ ՕՏԱՐԵԼԸ ԿԱՍ ԱՊՕՐԻՆԻ ՉԵՌՔ ԲԵՐՎԱԾ ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ԴՐՈՇՄԱՎՈՐԵԼԸ

1. Սահմանված կարգով ձեռք բերված կամ օգտագործված ակցիզային դրոշմանիշերն օտարելը, եթե դրանց քանակը հինգ հարյուրից մինչև հազար հատ է՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի վեցհարյուրապատիկից ութհարյուրապատիկի չափով:
2. Նույն արարքը, եթե օտարված ակցիզային դրոշմանիշերի քանակը հազար հատից ավելի է՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի ութհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով:
3. Ապօրինի ձեռք բերված ակցիզային դրոշմանիշերով ապրանքներ դրոշմավորելը, եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշ-

ված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշված) գնե-
րով կազմում է երկու հարյուր հազարից հինգ հարյուր հազար դրամ՝
պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի վեցհարյուրապատի-
կից ութհարյուրապատիկի չափով:

4. Նույն արարքը, եթե ապօրինի ձեռք բերված ակցիզային դրոշմանիշերով դրոշ-
մավորված ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշված
լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշված) գներով
կազմում է հինգ հարյուր հազար դրամ և ավելի՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի ութհարյուրապատի-
կից հազարապատիկի չափով:

**Հոդված 210. ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐՈՎ ԴՐՈՇՄԱՎՈՐՄԱՆ
ԵՆԹԱԿԱ ՉԴՐՈՇՄԱՎՈՐՎԱԾ ԿԱՄ ՉՎԵՐԱԴՐՈՇՄԱՎՈՐՎԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
ԻՐԱՑՆԵԼԸ**

1. Ակցիզային դրոշմանիշերով դրոշմավորման ենթակա չդրոշմավորված կամ
չվերադրոշմավորված ապրանքներ իրացնելը, եթե այդ ապրանքների ընդհա-
նուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրու-
թյամբ սահմանված կարգով որոշված) գներով կազմում է երկու հարյուր հա-
զարից մինչև հինգ հարյուր հազար դրամ՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի վեցհարյուրապատի-
կից ութհարյուրապատիկի չափով:

2. Նույն արարքը, եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ
նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշ-
ված) գներով կազմում է հինգ հարյուր հազար դրամ և ավելի՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի ութհարյուրապատի-
կից հազարապատիկի չափով:

**Հոդված 211. ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ԴՐՈՇՄԱՆԻՇԵՐՈՎ
ԴՐՈՇՄԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ ԽԱԽՏԵԼԸ**

1. Ակցիզային դրոշմանիշերի՝ մեկից ավելի անգամ օգտագործման հնարավո-
րությունը չբացառող ձևով կամ դրոշմավորման ենթակա ապրանքները ոչ այդ
արտադրատեսակի դրոշմավորման համար տրամադրված ակցիզային դրոշ-
մանիշերով դրոշմավորված, ինչպես նաև որոշակի տարողությամբ տարաների
համար տրամադրված դրոշմանիշերով՝ օրենսդրությամբ չնախատեսված այլ
տարողություն ունեցող տարաներով (տուփերով) դրոշմավորված ապրանք-
ներն իրացնելը, եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ
նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշ-
ված) գներով կազմում է երկու հարյուր հազարից մինչև հինգ հարյուր հազար
դրամ՝

պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հինգհարյուրապա-
տիկից յոթհարյուրապատիկի չափով:

2. Նույն արարքը, եթե այդ ապրանքների ընդհանուր արժեքը վաճառողի մոտ նշված (չնշված լինելու դեպքում՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով որոշված) գներով կազմում է հինգ հարյուր հազար դրամ և ավելի՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի վեցհարյուրապատիկից ութհարյուրապատիկի չափով:

Շրջան 316. ԻՆՍՏԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ՆԿԱՏԱՍԲ ԲՈՆՈՒԹՅՈՒՆ ԳՈՐԾԱԴՐԵԼԸ

1. Իշխանության ներկայացուցչի կամ նրա մերձավոր ազգականի նկատմամբ կյանքի կամ առողջության համար ոչ վտանգավոր բռնություն գործադրելը կամ դա գործադրելու սպառնալիքը՝ կապված նրա կողմից իր ծառայողական պարտականությունները կատարելու հետ՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երեքհարյուրապատիկից հինգհարյուրապատիկի չափով կամ կալանքով՝ առավելագույնը մեկ ամիս ժամկետով կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը հինգ տարի ժամկետով:
2. Սույն հոդվածի առաջին մասում նշված անձանց նկատմամբ կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր բռնությունը՝ կապված նրանց կողմից իրենց ծառայողական պարտականությունները կատարելու հետ՝ պատժվում է ազատազրկմամբ՝ հինգից տասը տարի ժամկետով:
3. Սույն օրենսգրքում իշխանության ներկայացուցիչ է համարվում պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում ծառայող այն անձը, ով ծառայողական ենթակայության տակ չգտնվող անձանց նկատմամբ սահմանված կարգով օժտված է կարգադրիչ լիազորություններով:

Շրջան 318. ԻՆՍՏԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻՆ ՎԻՐԱՎՈՐԵԼԸ

1. Իշխանության ներկայացուցչին հրապարակայնորեն վիրավորելը՝ կապված նրա կողմից իր ծառայողական պարտականությունները կատարելու հետ՝ պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից հինգհարյուրապատիկի չափով կամ կալանքով՝ առավելագույնը մեկ ամիս ժամկետով:
2. Սույն հոդվածի առաջին մասով նախատեսված արարքները, որոնք կատարվել են կրկին անգամ՝ պատժվում են տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երեքհարյուրապատիկից հազարապատիկի չափով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով:»

«Նվազագույն աշխատավարձի մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ ՀՀ օրենսգրքերի, օրենքների, ՀՀ Նախագահի հրամանագրերի, ՀՀ կառավարության և վարչապետի որոշումների, նախարարությունների և գերատեսչությունների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, առանձին իրավաբանական անձանց ակտերի իմաստով որպես հաշվարկային հիմք ընդունվում է հազար դրամը:

**Ցանկ
ԸՇ ԿԱ ԸՊԾ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏԵՍՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ**

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏԵՍՉՈՒԹՅԱՆ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ	ԳՏՆՎԵԼՈՒՄ ՎԱՅՐԸ	ՀԵՌԱՖՈՍԱ-ՀԱՄԱՐԸ
Ուղորտային հարկային տեսչություններ		
Խոշոր հարկ վճարողների հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Կոմիտասի 35	22-91-00, 22-91-12
Ակցիզային հարկ վճարողների հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Կոմիտասի 35	26-12-66, 26-35-51
Բանկերի և վարկային կազմակերպությունների հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Կոմիտասի 35	27-90-93, 27-90-92
Հանքարտադրողների հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Կոմիտաս 35	27-00-72, 26-42-89
Երևան քաղաքի հարկային տեսչություններ		
Սպանդարյանի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Փ. Բյուզանդի 1/3	56-79-55, 56-03-10
Սպանդարյան 1 հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Արշակունյաց 2	54-70-52, 54-70-51
Մյասնիկյանի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Փ. Բյուզանդի 1/3	56-54-60, 58-01-99
Արաբկիրի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Կոմիտասի 35	27-75-27, 22-33-93
Արաբկիր 1 հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Վ. Վաղարշյան 12	26-80-41, 26-63-51
Շենգավիթի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Մանթաշյան 27ա	44-25-00,
Էրեբունու հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Ս. Դավթի 87ա	57-59-68, 57-45-77
Շահումյանի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Անդրանիկի 37ա	74-24-11, 73-77-33
Մաշտոցի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Ֆուչիկի 27	39-22-21, 39-96-33
Դավիթբաշենի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Դավիթբաշենի 4-րդ բաղամաս, Եղվարդի խճուղի	36-89-47, 36-87-94
Խորհրդայինի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Մոլլոզական 41	63-58-00, 63-48-06
Ավանի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Ավան-Առինջ I միկրոշրջան	61-26-38, 61-35-27
Նորք-Մարաշի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Մյասնիկյան 1.	52-60-67,
Քանաքեռ-Զեյթունի հարկային տեսչություն	ք. Երևան, Դավիթ Անհաղթի 11	28-43-30, 28-41-52
ԸՇ մարզերում		
Աշտարակի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Աշտարակ, Վ. Պետրոսյան 7	(0-232) 3-66-07, 3-50-81
Ախուրյանի տարածքային հարկային տեսչություն	գյուղ Ախուրյան	(0-312) 2-40-09
Ապարանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Ապարան, Բաղրամյան 26	(0-252) 2-42-89, 2-48-10
Անիի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Մարալիկ, Ազատության 1	(0-242) 2-16-73, 2-14-36

Արարատի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Վեդի, Թումանյան 6	(0-234) 2-41-15, 2-41-44
Արթիկի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Արթիկ, Գարեգին Նժդեհի 3	(0-244) 5-21-85, 5-33-53
Արմավիրի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Արմավիր, Չարենցի 24	(0-237) 6-34-30, 6-33-56
Արտաշատի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Արտաշատ, օգոստոսի-23 շ. 83	(0-235) 2-22-39, 2-30-52
Գավառի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Գավառ, Գր. Լուսավորիչի 12	(0-264) 2-23-37, 2-11-04
Գյումրիի հարկային տեսչություն	ք. Գյումրի, Հովսեփյան 1ա	(0-312) 3-68-69, 2-15-20
Գորիսի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Գորիս, Մաշտոցի 3	(0-284) 2-25-09, 2-38-73
Դիլիջանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Դիլիջան, Մյասնիկյանի 66	(0-268 0) 71-47, 25-79
Եղեգնաձորի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Եղեգնաձոր, Շահումյան 5	(0-281) 2-41-61, 2-55-97
Էջմիածնի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Էջմիածին, Մաշտոցի 83	(0-231) 5-50-81, 4-16-95
Թալինի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Թալին, Խանջյանի 9	(0-249 0) 31-39, 25-56
Թումանյանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Ալավերդի, Սայաթ-Նովա 3	(0-253) 2-23-36
Իջևանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Իջևան, Մելիքբեկյան 3	(0-263) 3-24-56, 3-30-08
Կապանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Կապան, Ագատամարտիկների 3	(0-285) 6-77-49, 6-79-94
Կոտայքի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Աբովյան, Բարեկամության հ. 1	(0-222) 2-04-34, 2-55-58
Հրազդանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Հրազդան, Օգոստոսի 23	(0-223) 2-32-95, 2-59-42
Մասիսի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Մասիս Քաղաքապետարանի 2.	(0-236) 4-04-06
Մարտունու տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Մարտունի, Շահումյան 2	(0-262) 4-21-50
Մեղրու տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Մեղրի, Զ. Անդրանիկի 2	(0-286 0) 33-56
Նաիրիի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Եղվարդ, Երևանյան 10ա	(0-224) 2-22-01, 2-28-85
Նոյեմբերյանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Նոյեմբերյան, Երևանյան 4	(0-266) 2-10-92
Չարենցավանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Չարենցավան, Խանջյան 1	(0-226) 4-20-64, 4-58-15
Սպիտակի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Սպիտակ, Շահումյան 7	(0-255) 2-22-18, 2-36-52

Ստեփանավանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Ստեփանավան, Գ. Նժդեհի 5	(0-256) 2-27-52, 2-29-15
Սիսիանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Սիսիան, Սիսական 41	(0-283 0) 39-03
Սևանի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Սևան, Նաիրյան 164	(0-261) 2-61-33, 2-56-94
Վայքի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Վայք, Շահումյանի 14	(0-282) 2-17-33, 2-13-55
Վանաձորի հարկային տեսչություն	ք. Վանաձոր, Տ. Մեծի 22	(0-322) 2-54-79, 2-20-47
Վարդենիսի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Վարդենիս, Ռոմանի 89	(0-269) 2-12-17
Տաշիրի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Տաշիր, Քաղաքային հրապ.	(0-6254) 2-22-68, 2-22-80
Տավուշի տարածքային հարկային տեսչություն	ք. Բերդ, Լ. Բեկի 5	(0-267) 2-10-49

**Ցանկ
ԳԱՆՁԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԿԻ ՀԱՄԱՐՆԵՐԻ**

ԱՎԵԼԱՑՎԱԾ ԱՐԺԵՔԻ ՀԱՐԿ		
ՀՀ մաքսային մարմինների կողմից հաշվարկվող և գանձվող ԱԱՀ	Իրավաբանական անձինք	Ֆիզիկական անձինք
ԱԱՀ այն ապրանքների ներմուծման համար, որոնց մաքսատուրքի դրույթաչափը 0% չէ, և որոնք ենթակա են ակցիզային հարկով հարկման	900005010112	900005020111
ԱԱՀ այն ապրանքների ներմուծման համար, որոնց մաքսատուրքի դրույթաչափը 0 % չէ, և որոնք ենթակա չեն ակցիզային հարկով հարկման	900005010120	900005020129
ԱԱՀ այն ապրանքների ներմուծման համար, որոնց մաքսատուրքի դրույթաչափը 0 % է, և որոնք ենթակա չեն ակցիզային հարկով հարկման	900005010146	900005020145
ԱԱՀ այն ապրանքների ներմուծման համար, որոնց մաքսատուրքի դրույթաչափը 0 % է, և որոնք ենթակա են ակցիզային հարկով հարկման	900005010138	900005020137
ՀՀ հարկային մարմինների կողմից գանձվող ԱԱՀ		
Հայաստանի Հանրապետությունում ապրանքների մատակարարման գործարքներից ԱԱՀ	900005001020	900005002028
Հայաստանի Հանրապետությունում ծառայությունների մատուցման գործարքներից ԱԱՀ	900005001038	900005002036

ԱԿՑԻԶԱՅԻՆ ՀԱՐԿ		
	արտադրվող ապրանքներ	ներմուծվող ապրանքներ
գարեջուր	900005003026	900005004024
խաղողի և այլ գինիներ	900005003166	900005004198
փրփրուն գինիներ, գինեյուր	900005003174	900005004206
վերմուտ և խաղողի այլ գինիներ, որոնք պարունակում են բուսական և արոմատիկ էքստատներ	900005003182	900005004214
խմորման ենթարկված այլ ըմպելիքներ (խնձորի սիդր, պերրու (տանձի սիդր), մեղրարմպելիքներ)	900005003190	900005004222
էթիլային սպիրտ	900005003208	900005004230
սպիրտային խմիչքներ	900005003216	900005004248
խաղողի գինու թորումից ստացվող թրմեր, կոնյակ	900005003224	900005004255
օղի	900005003232	900005004263
լիկյորներ, մրգօղիներ	900005003240	900005004271
շամպայն	900005032819	900005004818
ծխախոտի արդյունաբերական փոխարինիչներ	900005003257	900005004164
հում նավթ և նավթամթերքներ	900005003265	900005004172

նավթային գազեր և գազանման ածխաջրածիններ (բացառությամբ բնական գազի)	900005003273	900005004180
ծխախոտի ակտիվային դրոշմանիշեր	900005003075	900005004073
այլ ակտիվային ապրանքներ	900005003018	900005004016

ՃԱՇՈՒԹԱՇԱՐԿ	
	Գանձապետական հաշվի համարը
Շահութահարկ 1% դրույքաչափով (նվազագույն շահութահարկ)	900005005104
Շահութահարկ ոչ պետական կազմակերպություններից (բացի օտարերկրյա ներդրումներով և ֆինանսավարկային կազմակերպություններից)	900005005021
Շահութահարկ օտարերկրյա ներդրումներով կազմակերպություններից	900005005039
Շահութահարկ ֆինանսավարկային կազմակերպություններից	900005005047
Շահութահարկ պետական կազմակերպություններից	900005005013
Շահութահարկ այլ կազմակերպություններից	900005005054
Շահութահարկ ոչ ռեզիդենտից՝ աղբյուրի մոտ չհարկվող	900005005062
Շահութահարկ ոչ ռեզիդենտից՝ աղբյուրի մոտ հարկվող	900005005070

ԵԿԱՍՏԱՇԱՐԿ	
	Գանձապետական հաշվի համարը
Չեռնարկատիրական գործունեությունից ստացված եկամուտներ	900005006029
Եկամտահարկ 1% դրույքաչափով (նվազագույն եկամտահարկ)	900005061115
Չեռնարկատիրական գործունեությունից ստացված եկամուտներ	900005006029
Աշխատավարձից և դրան հավասարեցված այլ վճարներից ստացված եկամուտներ	900005006011
Փայմանսնակցությունից և ավանդներից ստացված եկամուտներ	900005006037
Այլ աղբյուրներից ստացված եկամուտներ	900005006045
Քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի կատարումից ստացված եկամուտներ	900005005062
Եկամտահարկ ոչ ռեզիդենտից՝ աղբյուրի մոտ չհարկվող	900005006060
Եկամտահարկ ոչ ռեզիդենտից՝ աղբյուրի մոտ հարկվող	900005006060

ԳՈՒՅՔԱՇԱՐԿ		
	Կազմակերպության	Ֆիզիկական անձինք
ՀՀ համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող շինությունների համար գույքահարկի գումարները վճարվում են ՀՀ պետական բյուջե	900005008017	900005008025
Համայնքների վարչական սահմաններից դուրս գտնվող հողամասերի համար հողի հարկը վճարվում է ՀՀ պետական բյուջե:	գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	ոչ գյուղատնտեսական նշանակության հողեր
	900005010013	900005010021

ՊԱՐԶԵՑՎԱՅ ԸՆԴԿ		
	Իրավաբանական անձինք	Ֆիզիկական անձինք
Խանութների, կրպակների միջոցով առևտրային գործունեության համար	900005031019	900005032017
Այլ գործունեության համար	900005031027	900005032025
Նոտարական գործունեություն իրականացնելու համար	900005031035	900005032033

ՎԱՏԱՏԱՍԱԳՐՎԱՅ ՎՃԱՐՆԵՐ		
	Իրավաբանական անձինք	Ֆիզիկական անձինք
Խանութների, կրպակների (տաղավարների) միջոցով առևտրական գործունեություն	900005012019	900005013017
Առևտրի իրականացման վայրի (տոնավաճառ, շուկա և այլն) կազմակերպում	900005012027	900005013025
Հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն	900005012035	900005013033
Ավտոտրանսպորտային գործունեություն	900005012043	900005013041
Խաղատների կազմակերպում	900005012076	900005013074
Գրամական շահումով խաղային ավտոմատների շահագործում	900005012084	900005013082
Համակարգչային խաղերի կազմակերպում	900005012092	900005013090
Տեսամագնիստոֆոնների և տեսաժապավենների վարձույթ	900005012100	900005013108
Լուսանկարչական լաբորատորիաներ	900005012142	900005013140
Ավտոտեխսպասարկման կայաններ (կետեր)	900005012159	900005013157
Վարսավիրական ծառայություններ	900005012167	900005013165
Ավտոկանգառների գործունեություն	900005012175	900005013173
Արդյունագործական ձկնորսություն	900005012183	900005013181
Բենզինի և դիզելային վառելիքի մանրածախ վաճառք	900005012191	900005013199
Վիճակախաղերի կազմակերպում	900005012209	900005013207

Տոտալիզատորի կազմակերպում	900005012266	900005013264
Ավտոտրանսպորտային միջոցների գազալցման (գազալիցքավորման) գործունեություն	900005012233	900005013231
Բաղնիքների և ցնցուղարանների կազմակերպում	900005012241	900005013249
Բիլիարդ խաղ կազմակերպելու համար	900005012258	900005013256
ՀՀ-ում արտադրվող ծխախոտի արտադրանքի համար ավելացված արժեքի հարկի ու ակցիզային հարկի միասնական հաստատագրված վճար	900005012126	900005013124
ՀՀ ներմուծվող ծխախոտի արտադրանքի համար ավելացված արժեքի հարկի, ակցիզային հարկի և մաքսատուրքի միասնական հաստատագրված վճար	900005012118	900005013116
ՀՀ ներմուծվող բենզինի համար ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի միասնական հաստատագրված վճար	900005012134	900005013132
ՀՀ ներմուծվող դիզելային վառելիքի համար ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի միասնական հաստատագրված վճար	900005012225	900005013223
ՀՀ ներմուծվող բենզինի համար շահութահարկին (եկամտահարկին) փոխարինող հաստատագրված վճար	900005005088	900005006094
ՀՀ ներմուծվող դիզելային վառելիքի համար շահութահարկին (եկամտահարկին) փոխարինող հաստատագրված վճար	900005005096	900005006102

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՐ		
Շարկային տեսչության անվանումը	Բանկային կոդ	Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների հաշվեհամարը
Խոշոր հարկ վճարողների ՀՏ	23	900009900029
Բանկերի եւ վարկային կազմակերպությունների ՀՏ	66	900009900037
Ակցիզային հարկ վճարողների ՀՏ	33	900009900011
Հանքարտադրողների ոլորտի ՀՏ	46	900009900045
Արաբկիրի ՀՏ	11	900009900318
Էրեբունի ՀՏ	12	900009900219
Խորհրդայինի ՀՏ	13	900009900334
Մաշտոցի ՀՏ	14	900009900524
Մյասնիկյանի ՀՏ	15	900009900110
Շահումյանի ՀՏ	16	900009900532
Շենգավիթի ՀՏ	17	900009900227

Սպանդարյանի ՀՏ	18	900009900128
Քանաքեռ-Զեյթունի ՀՏ	10	900009900326
Արաբկիր 1 ՀՏ	38	900009900359
Ավանի ՀՏ	37	900009900342
Դավթաշենի ՀՏ	39	900009900516
Նորք-Մարաշի ՀՏ	45	900009900144
Սպանդարյան 1 ՀՏ	40	900009900136
Աշտարակի ՏՀՏ	51	900009904419
Ապարանի ՏՀՏ	53	900009904518
Թալինի ՏՀՏ	52	900009904617
Արարատի ՏՀՏ	92	900009904211
Արտաշատի ՏՀՏ	91	900009904112
Մասիսի ՏՀՏ	94	900009904310
Արմավիրի ՏՀՏ	81	900009903312
Էջմիածնի ՏՀՏ	82	900009903213
Թումանյանի ՏՀՏ	32	900009902611
Սպիտակի ՏՀՏ	35	900009902413
Ստեփանավանի ՏՀՏ	34	900009902512
Տաշիրի ՏՀՏ	36	900009902710
Դիլիջանի ՏՀՏ	42	900009904013
Իջևանի ՏՀՏ	41	900009903718
Նոյեմբերյանի ՏՀՏ	44	900009903916
Տավուշի ՏՀՏ	43	900009903817
Կապանի ՏՀՏ	86	900009903114
Վանաձորի ՏՀՏ	31	900009902314
Կոտայքի ՏՀՏ	62	900009901019
Նաիրիի ՏՀՏ	63	900009901118
Հրազդանի ՏՀՏ	61	900009901217
Չարենցավանի ՏՀՏ	64	900009901316
Գավառի ՏՀՏ	71	900009901712
Մարտունու ՏՀՏ	73	900009901415
Սևանի ՏՀՏ	74	900009901613
Վարդենիսի ՏՀՏ	75	900009901514
Գորիսի ՏՀՏ	89	900009902819
Մեղրիի ՏՀՏ	87	900009903015
Սիսիանի ՏՀՏ	88	900009902918
Եղեգնաձորի ՏՀՏ	56	900009903510
Վայքի ՏՀՏ	57	900009903411
Արթիկի ՏՀՏ	26	900009902017

Անիի ՏՀՏ	24	900009902116
Ախուրյանի ՏՀՏ	22	900009902132
Գ.յումրիի ՏՀՏ	21	900009902124

ԲՆԱՊԱՐԴՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԲՆՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐ	
	Գանձապետական հաշվի համարը
Բնօգտագործման վճարներ	
Ջրօգտագործման համար	900005017018
Օգտակար հանածոների արդյունահանման համար	900005017026
Կենսապաշարների օգտագործման համար	900005170981
Բնապահպանական վճարներ	
Ամրակայված աղբյուրներից օդային ավազան վնասակար նյութերի արտանետման համար	900005017042
Ջրային ավազան վնասակար նյութերի արտանետման համար	900005017067
Աղբյուրներում թափոնների տեղադրման համար	900005017075
ՀՀ-ում արտադրվող և իրացվող, շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների համար	900005170973
ՀՀ ներմուծվող շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների համար	900005017109
Այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու համար	900005017091
Վճարողներին պատկանող, ՀՀ-ում գրանցված և շահագործվող ավտոմեքենաներից վնասակար նյութերի արտանետման համար	
Իրավաբանական անձանցից	900005170924
Ֆիզիկական անձանցից	900005170924
Վճարողներին պատկանող, ՀՀ-ում գրանցված և շահագործվող մեխանիզմներից (գյուղատնտեսական ինքնագնաց մեքենաներ) օդային ավազան վնասակար նյութերի արտանետման համար	
Իրավաբանական անձանցից	900005170957
Ֆիզիկական անձանցից	900005170924
Վճարողներին պատկանող, ՀՀ-ում գրանցված և շահագործվող շարժիչավոր լողամիջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութերի արտանետման համար	
Իրավաբանական անձանցից	900005170965
Ֆիզիկական անձանցից	900005170932

ՃԱՆԱՊԱՐԸԱՅԻՆ ԿՃԱՐ	
	Գանձապետական հաշվի համարը
Այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներով ավտոմոբիլային ճանապարհներից օգտվելու համար	900005027033
Այլ պետություններում գրանցված ծանրաքաշ ավտոտրանսպորտային միջոցներով ավտոմոբիլային ճանապարհներով երթևեկելու համար	900005027066
ՀՀ-ում գրանցված մեծ եզրաչափերով ավտոտրանսպորտային միջոցներով ավտոմոբիլային ճանապարհներով երթևեկելու համար	900005027025
Ավտոմոբիլային ճանապարհներին գովազդ տեղադրելու համար	900005027041
ՀՀ-ում գրանցված (20 և ավելի տոննա բեռնատարողությամբ) բեռնատար ավտոմեքենաներով ավտոմոբիլային ճանապարհներով երթևեկելու համար	900005270716
ՀՀ տարածքում իրականացվող, ՀՀ տարածքից դուրս եկող կամ ՀՀ մուտք գործող բեռնափոխադրում (բեռնափոխադրումներ) իրականացնելու յուրաքանչյուր ամսվա համար հաշվարկվում է յուրաքանչյուր բեռնատար ավտոմեքենայի բեռնատարողության հիման վրա՝ օրենքով սահմանված ամսական դրույքաչափերով.	900005270815

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԿՃԱՐՆԵՐ	
	Գանձապետական հաշվի համարը
Հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարներ	900005330114

ՎԱՐՉԱՎԱՆ ԻՐԱՎԱՆԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ԵՎ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ԱՅԼ ՊԱՇՏԱՋՆԵՐԻ ԽԱՆՏԱՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՍԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՏՈՒԳԱՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՊԱՏՃԱՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԳԱՆՁԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԿԻ ՀԱՄԱՐՆԵՐ	
	Գանձապետական հաշվի համարը
Վարչական իրավախախտումների համար կիրառվող տուգանքներ և պատժամիջոցներ	900005240487
Պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների գծով իրավախախտումների համար կիրառվող տուգանքներ և պատժամիջոցներ	900005024105
«Հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառման մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների խախտման համար կիրառվող տուգանքներ և պատժամիջոցներ	900005241022
«Դրամարկղային գործառնությունների մասին» ՀՀ օրենքի պահանջների խախտման համար կիրառվող տուգանքներ և պատժամիջոցներ	900005241014

ՀԱՐԿԵՐԸ ԵՎ ՁԵՐ ԲԻՋՆԵՍԸ
ՀԱՐԿԱՅԻՆ
ԿԱՐԳԱՊԱՇՈՒԹՅՈՒՆ

Մինչտպագրական աշխատանքներ՝ «ԴԱՐ» ՍՊԸ
Տպագրություն՝ «ԷՂԻԹ ՊՐԻՆՏ» ՍՊԸ
Տպաքանակ՝ 20 000